

Supilinna Tirin

Aprill 2018

Nr 16

Tselluloositehas? lk 6 • Meenutades Aleksander Müllerit lk 14 • Supilinna inimene: Kersti Unt lk 20 • Liigirikas Supilinna aed lk 26

Tiia Kõnnussaare foto

Sillad, mis ühendavad

Kui ma aastaid tagasi mõnda aega Herne tänaval elasin, oli mul värvikas üleaedne. Naabrimehel käis omajagu külalisi ning aegajalt vaieldi eluliste küsimuste üle. Näiteks: mitu silda Tartus õigupoolest on? Küsimus oli mõistagi trikiga ning kaotasid need, kes kokkugugemistuhinas jõe keskendused ning Toomemäe tähelepanuta jätsid.

Küllap ta nii on – sild seotub esmalt ikka millegagi, mis viib üle vee, jõe või kraavi. Raudsild ja Tähtvere sild, jalgsiliikleja sild, paadisild, kipakas purre või endisaja paadimees. Tähtverest Marjasse ja Marjalt Lubjale.

Sild seob ja ühendab, toob kokku kaldad ja kaldapealsed, konnakrooksu ja ja õngeridvad. Sild loob suhtlusruumi, mõtestab ja avardab seda. See ühendab kohaliku üleilmsega ning toob globaalse lähemale; sild on koosolemine ja ühistegemine, see on suhtlusväli ja kohtumispäik, üheskoos kulgemine ja kogemine. Võpsikus lebanud vanasilla sisse oli keegi endale pesa teinud ja teine-kolmaski seal maganud. Üks tahtis teha sillast baari, teine ronimistorni ja mänguväljaku, kolmas tarvitas lõuendina,

neljas viis ära vanametalli kokkuostu ja lubas asemele tuua uue. Sild mäletab, vahendab ja loob uut, ühendab vana uuega ning olnu olevaga. Viib nooremad kokku vanematega, uuema tulija varasemaga. Põimib kohalikud lood ja legendid ühisteks teadmisteks ja kogemusteks – kogukonna ühiseks mäluks ja looks.

Seovad ja loovad ka need sillad, mida veel ei ole ning millele mõeldeski hakkab kõhe. Kuid ka selline sild ühendab – sind, mind ja teda ka. See on kokkutooja ja looja, mis paneb ühise asja nimel üheskoos tegutsema ja selle eest seisma.

Legendi järgi olla eestikeelne lause „Sõida tasa üle silla” ammustel aegadel keelte kaunivõistlusel itaalia keele järel auväärsse teise koha saanud. Teise versiooni järgi olla lauseks ja võitjaks olnud soomlaste „aja hiljaa sillalla” (sama tähendus). Kuidas sellega tegelikult oli, polegi ehk oluline, kui vaid on see miski, mis need kaldad, Sassi, Lempsi, sinu ja minu kokku seob ja kokku toob.

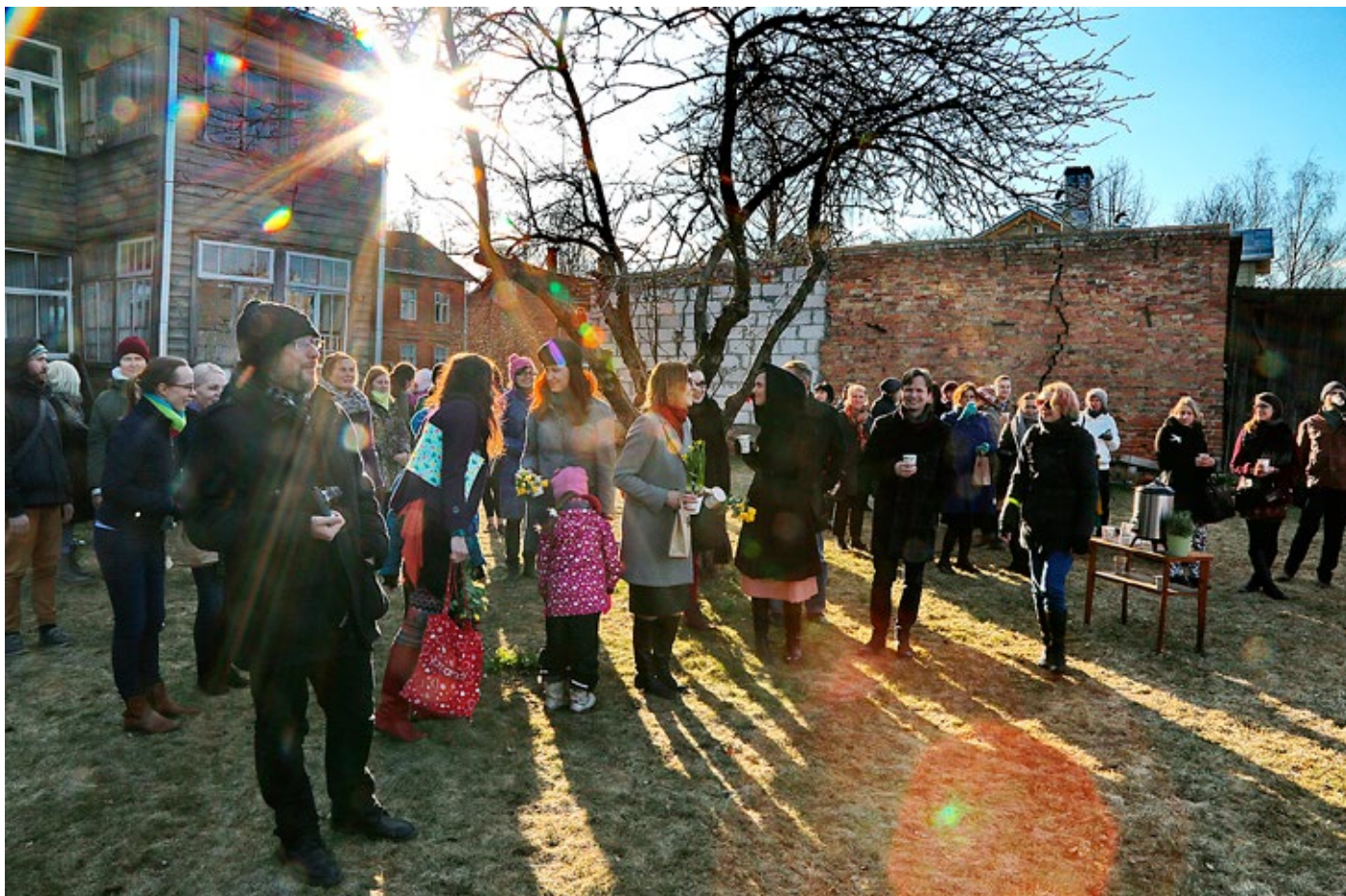
Kristiina Praakli,
Supilinna seltsi juht

Lend

Mu süda vedeles tänavatolmus
Marja ja Herne nurgal
servadest narmendav
väheke veritsev
aga muidu tipp-topp koorik ju ümber
Siis tulid sina vilet lastes
kummardusid
silmitsesid
võtsid ettevaatlikult peopesale
Vangutasid pead ja mõtlesid
aga ainult korraaks
Puhusid peale
puhusid teist ja kolmatki korda

Ennäe! koorik pragunes
mõranes pudenes tükkaaval
ja süda mu räsitud süda
nüüd verinahal sirutas tiibu
ja lendas
üle linna üle jõe
üle metsa üle mäe
su vile saatjaks

Tia Navi

Supilinna päevade melu eelmisel aastal.

Jaak Kikase foto

Supilinna seltsi aasta oli tegus ja kirev

Lõppenud aasta ettevõtmisi on enim mõjutanud planeeritavad uusehitised, Tartu pürgimine kultuuripealinnaks ning kavandatav tselluloositehas – ehk siis kultuur, keskkond ning miljöövärtuslik linnaruum, kui võtta seltsi põhitegevus kokku kolme märksõnaga.

Jaanuar. Juba detsembris võttis seltsiga ühendust spordiajaloo klubi „Alfred“ eestvedaja Jaak Valdre, kes tegi ettepaneku ühiselt tähistada kunagise Lepiku tänava elaniku, spordimehe Alfred Puusaagi 120. sünniaastapäeva. Puusaag oli noorusajal Eesti meister tõstmises ning võitis MM-I pronksi. Maetud on ta Raadile. 13. jaanuaril kohtusime „Alfredi“ ning Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi rahvaga Raadi kalmistul. Asetasime kalmule küünla ning liikusime edasi kohvikusse Sabiina, kus Jaak Valdre pidas ettekande kunagise supilinnase sporditeest ning seltsi juht Kristiina Praakli rääkis Supilinna seltsi tegemistest.

Kevadtalve põhiline ja enim aega ning inimeste koostööd nõudev ettevõtmine on

mõistagi Supilinna päevade korraldamine. Hakkame ettevalmistustega tasapisi sügisel pihta, kuid põhiline töö jääb siiski jaanuarisse-märtsi: mõtleme läbi kava, koostame rahastustaotlused, suhtleme sponsoritega, viime läbi avaliku rahastuskampaania, paneme kokku programmi ning kirjutame valmis ajalehe.

Kuigi Supilinna päevade korraldamine nii varasel kevadnädalal on alati riskantne, on ilm meie suhtes seni armuline olnud. Seda kuni eelmise aastani: sooja oli plat-sipäeval napilt viis kraadi, sadas lund ja lörtsi, päikest võis näha vaid aeg-ajalt. Aga ega lumesadu ürituste toimumist seganud – kõik, mis kavas kirjas, peakorraldaja Kristina Viina eestvedamisel läbi ka viidi.

Seltsi jaoks ei lõpe Supilinna päevad linnaosapäevade viimase pühapäevaga – punkti paneme siis, kui esitatud on kõik aruanded ja kokkuvõtted. Seega olime veel ka mais ja juunis Supilinna päevade lainetel.

Aprilli lõpus pidasime maha seltsi ja lodjakoja vahelise igakevadise jalgpallivõistluse.

Mais hakkasime aimu saama tselluloosi-

tehase plaanist. Infolisti jõudsid EstFor Investi esimesed uudiskirjad ning kutsed infoüritustele, millest ka seltsi liikmed osa võtsid. Suuremaid samme selts kevadel ei astunud, kuid hoidsime tehasega seotud arengutel ning meediakajastustel mõistagi silma peal.

Juunist augustini. Äärmuslikes tingimustes toimunud Supilinna päevad pakusid inspiratsiooni veel paariks ettevõtmiseks. Kui varasemalt on seltsil jaksu ja ressursi jagunud enamasti ühe ürituse korraldamiseks, siis eelmisel aastal korraldasime kogunisti kaks veel.

Juuli esimesel nädalavahetusel, mil küll paljud supilinnased olid Tallinnas noorte tantsu- ja laulupeol, võtsime osa rahvusvahelise pingipäeva tähistamisest. Herne poe esine sai pingid, vaibad ja piknikukorvid, supilinnased mõnusa pühapäevahommiku. Vahetati uudiseid, loeti anekdoodi ja vanasõnade raamatut, kes soovis, võis poe-esisele kunstiteose jäädvustada.

Augusti lõpus toimus Supilinna päevadel vabatahtlikena abiks olnud Kesklinna Kooli õpilaste eestvedamisel Herne tänava täika, millest ka siinses lehes juttu tuleb.

Septembrist detsembrini olid põhilised märksõnad koostöö teiste linnaoseltsidega ning tselluloositehas. Pole ilmselt vale väita, et Tartu linnaoseltsid pole kunagi varem sedavõrd aktiivselt omavahel suhelnud, kirju vahetanud ning tunde koos istunud kui lõppenud sügistalvel ja alanud kevadel. Septembriks oli selge, et linnaoseltsid ei saa jääda tselluloositehase küsimustes passiivseks kõrvaltvaatajaks, vaid vastupidi, peavad ise aruteludesse astuma ja oma sõna sekka ütlema. Pike-malt saab lugeda Asko Tamme sulest lk 6.

Tartu linnaoseltside juhtide ja juhatuste liikmete üks koostöövorm on kaks korda aastas toimuvad ümarlauad. Kevadel vahetasime mõtteid kultuurikorralduse valas, sügisel ümarlaval, mis oli meie korraldada, keskendusime tselluloositehasele. Kokku said mõnikümmend osalejat kõigist linnaoseltsidest. Novembris kasvas ümarlauast välja Tartu asumiseltside algatusrühm. Seltsi kõneisik planeeritava tselluloositehase küsimustes on Asko Tamme.

Koostöö linnaga väga aktiivne

Selts sai linnalt rohkesti kutseid koosolekutele ja aruteludele ning oleme püüdnud kõigest jõudumööda ka osa võtta. Käisime kultuurivaldkonna arengukava ja kultuuri-pealinna tiitli taotlemise aruteludel – Kristiina Praakli ja Supilinna päevade peakorraldaja Kaisa Maria Ling paaril üritusel ka panelistidena –, osalesime linnatranspordi, uue viidasüsteemi ning vabakondade arutelul ning planeeringute ja projekteerimistingimuste koosolekul.

Lisaks silmast silma kohtumistele olime aktiivses kirjavahetuses arhitektuuri ja ehituse osakonnaga. Eelmisel aastal paluti meilt hinnangut Kapsa 1, Piiri 16a, Oa 37, 39, 41 ning Marja 9 kohta.

Kõikides vastuskirjades on selts jäänud detailplaneeringus sätestatu ja nõutu juurde. Kas ja kui edukad me selles olime, näeme lähiaastatel. Oa tänava rekonstrueerimise arutelud algasid 2016. aastal, märtsis toimus projekti avalik arutelu, millest samuti osa võtsime. Aasta jooksul oleme pisemaid detaile jooksvalt arutanud tänavat projekteerivate maastikuarhitektidega.

Väiksemaid aruteluteemasid on linnaga olnud muidki: külakiige remont ja kiigepplatsile püsiva elektriühenduse loomine;

Supilinn pähklikooses

Pindala: 48 ha, väikseim linnaosa Tartus

Tänavaid 16: Allika, Emajõe, Väike-Emajõe, Herne, Kauna, Kapsa, Kartuli, Kroonuaia, Kõrvitsa, Lepiku, Marja, Meloni, Oa, Piiri, Selleri, Tähtvere

Elanikke 2015, neist naisi 1097, mehi 918 (2015 a)

Vanuse järgi: kõige pisemaid 267; 7-18a 398; 19-64a 1173; seniore 177.

Meil on:

kolm bussipeatust ja botaanikaaed Emajõgi ja konnatiik
Marja mänguväljak ja külakiik
Janne Orro Loomakliinik
neli majutusasutust ja paar Airbnb-d
Tähtvere trepid ja korp! Indla
Herne pood ja lastehoid PaiPai
plastikutehas ja Printerikeskus
tänavaraamatukogu
Emajõe Maja ja Angel Beauty
Dimedium ja AV Ilustuudio
Puukoi Wärkstuba ja Saiaasahwer
Tartu Ilu- ja Tervisesalong
Emajõe Büroohotell

Koostas **Kristiina Praakli**

Kristiina Praakli Herne poes näitust üles panemas.

Jaak Kikase foto

parkimine ja liikluskorraldus. Suviste viimasade ajal vahetasime mõtteid sades äravoolu teemadel. Kaasava eelarve konkursist selts seekord osa ei võtnud.

Tavapärasest tihedam koostöö Tartu Ülikooliga

Sügisel alustasime Aliis Liini eestvedamisel ning koostöös Tartu Ülikooli aja-

kirjandustudengitega portreelugude projekti „100 Supilinna peret“. Tüden-gid harjutasid olemusloo kursuse raames portreelugude kirjutamist, selts tegeles projekti ettevalmistusega. Ühte neist lugudest, portreelugu supilinasest Kersti Undist võite lugeda ka käesolevast lehenumbri.

Tartu Ülikooli kutsel võtame osa teadusuuringust Life+, mis uurib ahiküttega kaasneva õhusaaste vähendamist.

Seltsi tegemiste vastu tunti huvi väljaspoolgi. Muinsuskaitseameti ettepanekul võtame osa mobiilirakendusena töötava mängu „Eesti 100 aaret“ loomisest. Mängu jaoks pakusime linnaosa aaretest välja kolm: Riku kuju, külakiik ja konnatiik. Praegu Riku kuju tänavapildis siiski imetleda ei saa: seoses Tähtvere 25 renoveerimisega on Riku bareljeef ehitustööde lõppemiseni viidud naabruskonda hoiule.

Aasta jooksul oleme korda teinud ka meie veebilehe ning täiendanud seda nii meediakajastuste kui aktuaalse infoga. Seltsil on endiselt kaks peamist teavituskanalit: Supilinna Seltsi list ning Supilinna grupp Facebookis. Oma kodu seltsil endiselt ei ole, kohtumisi ja koosolekuid korraldame kas Kesklinna Koolis või käime külakorda üksteise juures, kord Emajõe tänaval, kord Kartulis, Hernes või Tähtveres.

Kristiina Praakli,
Supilinna seltsi juht

Mis on hästi ja mis võiks paremini olla?

- + Oa tänava ehituse projekt, mis kavandab Oa tänavast elurajooni, mitte transiitjänava.
- + Õlletehase müra on vähemaks jäänud.
- + Marja tänava treppide remont: korda said veeäravoolurennid ja kõnniteepaadid, korrastati nõlvad ja paigaldati rattarenn.

- Marja 12 uue maja mitte kõige õnnestunud fassaad.
- Liikluskoormuse kasv.
- Roheluse ja roheline elukeskkonna vähenemine.
- Kesklinna parkimisprobleemide jõudmine Supilinnas.
- Uusehitistega kaasnev surve korterite ja parkimiskohtade arvu suurendamiseks.

Nii ja naa:

- Linnavalitsus küll arutab seltsi ja supilinnastega uute majade projekte, kuid sageli seltsi ettepanekutega ei arvesta.
- Tähtvere 25 vana maja lammutamine, kuid positiivne on, et see taastatakse endisel kujul.

Jakobi tänav. Vasakul Grassi kool. 1900–1917

Friedrich Libliku foto

Tartus ja Supilinnas sada aastat tagasi

Tähistasime äsja Eesti Vabariigi sajandat sünnipäeva, kuid noore riigi algusajad olid heitlikud ja väga vaesed.

1914. aastal puhkenud ilmasõda oli 1918. aasta alguseks kestnud juba kolm ja pool aastat. 1918. aastasse astuti keerulises ja segases olukorras.

- 1917. aasta oktoobriputšiga läks võim linnas faktiliselt Töörahva Saadikute Nõukogu Täitevkomitee kätte.
- 1917. aasta oktoobris ametisse kinnitatud linnavalitsuse ajasid enamlased 22. jaanuaril 1918 lõplikult laiali.
- Ööl vastu 21. veebruari põgenesid enamlased Tartust.
- Juba 24. veebruaril jõudsid Saksa väed Tartusse, algas saksa okupatsioon.

Järjekorrad ja toidukaupade puudus

Süüa tahtsid inimesed iga päev, sõltumata sellest, kes parasjagu võimul oli. Juba sõja alguskuudel alanud häired toiduainete ja küttega varustamisel muutusid peagi pidevaiks. Igapäevase leiva ja teiste toiduainete hankimiseks tuli mööda poode joosta ja järjekordades seista. Ka turult ei olnud

suurt midagi saada, 1917. aasta lõpul olid seal müügil põhiliselt kapsad ja juurvili. Toiduainete kriis jätkus ka järgmisel aastal.

Saksa okupatsiooni ajal võttis toiduainetega varustamisega korraldamise üle sõjaväeülema järelevalve all tegutsenud maakonna toitlusamet. Okupatsiooni algul valitses turul küll paras korralagedus, kuid siiski oli müügil erinevaid põllumajandussaadusi. Esialgu võis vabalt osta ka liha, eriti rohkesti oli saada hobuseliha.

Kehtestati normid ja kaardid

Alates 27. juulist kehtestati lihakaardid. Ostmiseks pidid elanikud ennast kindla lihamüüja juures registreerima. Liha jagati reedel pärast lõunat ja laupäeval.

Nädalane võinorm inimesele oli 100, lihanorm 200 grammi. Leivast oli puudus ning selle hind tõusis pidevalt. Juuni lõpul vähendati päevast leivanormi veerand naelalt kaheksandikule (üks nael = u 400 grammi). Seati sisse uued leivakaardid. Leiva saamiseks tuli endast nädal aega varem kaardil kirjas olnud leivapoodi teatada. Suurim oli leivapuudus augusti algul. Elanikud ei jõudnud uudsevilja ära oodata ja kippusid põldudel viljapäid noppima.

Õnneks sai kalaturult vabalt kala osta, müüdi ka kuivatatud tindikala.

Petrooleumi- ja seebipõud

Kuna pärast 1916. aasta detsembrit ei olnud suuremaid suhkrukoguseid saabunud, tõusis suhkru hind 17–18 rublani naelast. Sellegi raha eest sai suhkrut vaid althõlma. Rohkem oli saada sahharini.

Novembris sai kaartidega leiba, kartuleid ja liha, päevanormiks oli 200 grammi leiba ja 300 grammi kartuleid, liha anti 200 grammi nädalas. Tangusid ja piima oli kaartidega jagamiseks liiga vähe ja või oli selleks liiga kallis. Suhkur ja sool olid linnapoes kindla hinnaga vabalt müügil.

Ka valgust oli vähe, sest petrooleumi ei olnud saada. Probleemaatiliseks muutus ka linna valgustamine. Petrooleumilampe asendati bensiini- ja karbiidilampidega.

Kauplused olid ka muust vajalikust tühjad. Puudus oli absoluutselt kõigest, alates saapanööridest ja lõpetades vikatite, köie, ohjanööri ja vankrimäärdega. Tarbekauba muretsemine oli kaubamuretsemisemete kohustus. Paraku oli saabuv kaup kallis ja selle kvaliteet kehv. Riie meenutas paberisegu, must rullniit oli habras. Olematu kvaliteediga paar saapanööre maksis endise viie kopika asemel 150–250 kopikat. Puudus oli saapataldadest, järjest rohkem käidi paljajalu. Väga kallid olid kraed ja maniskid.

Järjest teravamalt andis tunda seebipuudus, eriti vähe oli saada pesuseepi. Sügisel lisandus kalossipuudus, niidipuudus ja tubakapuudus.

Iga müügile tulnud kaup oli uudiseväär-tusega. Augustis tuli müügile küünlaid ja seebikivi, septembris vaha- ja steariinküünlaid ning Lutheri vabriku puunõusid, oktoobris oli jälle saada vankrimääret ja voolumootjaid, novembris Lutheri vabriku puust kooliranitsaid.

Elukallidus kasvas

Elukallidus kasvas päevadega, paraku ei jõudnud töötasud sellega sammu pidada. Rätsepatel oli puudus voodririidest, nõõpidest ja niidist, kingseppadel nahast ja tallamaterjalist. Uute saabaste tegemine oli tõsine kapitalipaigutus, lisaks pidi klient jalanõude tallad ise kaasa võtma. Uue saapaparandamise viisina võeti kasutusse puupooltallad. Eriti osavalt parandati sel viisil saapaid Tähe 64 asunud Berliini kingsepatöökojas, kuhu saapaid toodi parandamiseks virmade viisi.

Saksa okupatsioon Tartus lõppes ametlikult 25. novembril, paraku rahuaega veel ei tulnud, sest 21. detsembril vallutas Punaarmee Tartu.

Lea Teedema

Jalutuskäik ajas

Pildialbumit sirvides võib mõnigi kord nostalgiliselt mõtisklema jääda. Oh aegu ammuseid!

Igatiks meist kannab kaasas oma mälupanka, milles on värv ja meeleolu, pisikesi detaile, mõnikord ka suuri tundeid, olgu siis kibedaid või rõõmsaid, ja mälestuste vaevumärgatav lõhn, mis saadab sind elu lõpuni. Pildikesi lapsepõlvest Supilinnas on kokku kogunud Urmas Aunin.

Allika tänava lapsed 1993. a.
Arvo Leola foto

Auninite pere 1992. a.

Urmas Aunin: „Pildil on lapsed Ester, Eerik, Vaiki, vanemad Ellen ja Urmas, foto tehtud Allika 4 maja ees. Koera Roi sai Eerik aastal 1989 sünnipäevakingituseks.“

Vaiki Randala: „Umbes sel ajal toimus rahavahetus ja me käisime soomlastega Saaremaal.“

Mul on jalas rohelised krõpsudega tossud, mis olid mulle laiad, ja ma pidin krõpsud hästi pingule sikutama, et nad jalas ei loksuks. Ja Eerik sai pidevalt pahandada, et tal paelte sidumine välja ei tule. Ja tukk on mul silmini, sel suvel hakkasingi tukka välja kasvatama. Mul oli kuskil peavõru ka, mis pigistas ja ema ostis Saaremaalt endale ühe pruuni peavõru kuldse triibuga, mida ta mulle vahepeal laenas. See peavõru küll loksus mul peas, aga oli hästi ilus.“

Meloni tänava tüdruk Liile 1981. a.
Elge Öunapuu foto

Tselluloositehas?

Millalgi 2017. a. varakevadel hakkasid ringlema kuuldused hiiglaslikust puidukeemiatehasest, mida Tartu lähedale kavandatavat. Sellele, kes väga hoolega vastavat informuumi ei jälginud, kinnitasid esmaseid kuuldusi EstFor Investi infoüritused maikuus Maaülikoolis ja Tartu Ülikoolis. Käisin Supilinna seltsile saabunud kutsega ülikooli esitlusel vanas kliinikumi sünnitusmajas, ja mis selgus?

Tööpoolest, kavandatakse tehas. Tehas toodab aastas 700 000 tonni tselluloosi, milleks kasutatakse ära praegu Soome ja Rootsi eksporditav madalakvaliteediline (paberi)puit, tehase ehitus läheb maksimaalselt miljard eurot, ta tõstab Eesti SKP-d 1,5%; tegemist saab olema kõrgtehnoloogilise (uue põlvkonna) ettevõttega, tehase kohana nähakse Suur-Emajõe lähemat ümbrust – aga see pole probleem, sest kasutatakse parimat võimalikku tehnoloogiat, mis tähendab seda, et saastet praktiliselt pole.

Kõike seda esitati viimse detailini lihvi-

tud suhtekorraldusraamistikus: ülikooli kohtumist juhtis Hannes Rumm, ette olid valmistatud kaunid animatsioonid „valgeks kullaks“ muutuvas „rohelisest kullast“, kasutati rakendusuuringu keskuse CentAR tehtud majandusanalüüsi, kõik oli üdini optimistlik ja positiivne. Küsimusele „kellel seda hulka tselluloosi vaja on?“ vastati üldiselt: Hiina ja internetikaubandus. Kogu esitluse arvatavasti kõige kasutatavam sõna oli ‘väärtus’: väärimine, lisaväärtus, väärtusahel, väärikas kasutus, väärtuslik materjal jne.

Kõik on käinud kibekiiresti

Juba esitluse ajal selgus (ja ega seda ei varjatudki), et plaanidest ollakse juba palju kaugemale jõutud: on loodud kolme ülikooli, TÜ, EMÜ ja TTÜ rektorite ühine nn akadeemiline nõukogu, mis annab tehase loomiseks ja tehase toodangu kasutamiseks parimat nõu. Selles küsimuses, kui kaugemale on jõutud tegeliku kavandamisega, oldi minu mäletamist mööda ähmased, „oleme esitanud taotluse planeerimiseks“.

Esitati ka mõned kriitilised küsimused, mis keskendusid metüülmerkaptanile – „Ärge muretssege, kaasaegne tööstus on lõhnavaba“; metsamaterjali hinnakujunemise loogikale; ülikooli positsioonile kogu protsessis. Kõik küsimused said sujuva ja heatujulise vastuse – ärge muretssege, kõik on alles lahtine, me leiame parimad lahendused, kõik saab olema tip-top.

Pärast infokoosolekut asusin lähemalt uurima, millega tegemist on, ja tsiteerides Andrus Karnaud Postimehes (arvamus 23.04.2017): asja mastaapsus lõi hinge kinni. Ja peamine ei olnud mitte nii-

**Asja mastaapsus
ehk see, kui kaugemale
on investorid oma
asjaajamisega jõudnud,
lõi hinge kinni.**

võrd planeeritu suurus (ja küsimus mõttekusest), kuivõrd see, kui hästi protsessi on juhitud ja kui kaugemale juba jõutud on. Kindlasti on mitmed asjahuvilised teinud oma kronoloogiaid, siin viide ühele neist: <https://peripheral.ee/blog/2018/02/10/kronoloogia/>.

2017. aasta mais, kui Tartu akadeemilise ja muu avalikkuse ette selle plaaniga tuldi, oli juba ammu esitatud eriplaneeringu avaldus, Riigikogu oli planeerimiseadust muutnud nii, et eraettevõtja saab ise endale vajalikku riigi eriplaneeringut rahastada ja ka valitsus oli planeeringu algatanud. Samuti olid ministeeriumid ja maavalitsused omavahel mitmeid kirju vahetanud, nii planeerimiseaduse muudatuste kui ka juba konkreetselt algatatava planeeringu suhtes. Kõrvaltvaatajale tundub ka, et arendajate soove valitsusele ja riigikogule on sealjuures hästi järgitud. Et meelde tuletada: enne protsessi algatamist esitasid rahastajad valitsusele 12 soovi.

Refereerin siin lühidalt dokumenti, mida olen oma silmaga näinud:

- valitsus ja üksikud ministrid toetagu projekti avalikult ja jätkuvalt
- projekti käsitletagu Eesti arengule olulise investeeringuna
- asukohavaliku või toimumise vastu olgu suur riiklik huvi
- muudetagu planeeringuseadust
- kiirendatagu menetluste tempot
- seada vajalikule 100 ha riigimaale hoonestusõigus või võõrandada see
- võimaldada kommunikatsioonid ja ligipääsuteed tehase krundini
- ehitada riigi kulul taristu tehase

Eesti meediaväljaanded armastavad tselluloositehasest kõnelevate artiklite juurde paigutada EstFor Investi jagatud eskiisi, mis näeb välja multifilmilikult sile: korrapärased riskülikud rõõmsalt rohelisel taustal. Taolist püsiillustratsiooni võib siiski liigitada pigem „rohepesu“ alla kuuluvaks. Fotol on näha, kuidas näeb välja paberivabrik New Brunswickis Kanadas.

Allikas: internet

rajamiseks ja sellega opereerimiseks (sh Eleringi liitumispunkt krundi piiril)

- pikendada RMK kestvuslepingute aega
- poliitiline toetus finantseerimisele
- suurinvestorimeetme lisisisustamine, et seda oleks võimalik kasutada ka projekti ettevalmistamise faasis
- muuta 60-tonnise kandejõuga veoautode regulatsiooni (anda õigus ületada Eesti-Läti piiri tavapärasest korras).

Sellise nimekirja esitamist ei saa EstFor Investi juhtidele kuidagi pahaks panna. Selge on ka üldine tegevusloogika: tehakse jõulist veenmistööd ehk lobi, kasutades selleks ka parimaid Eesti suhtekorraldusettevõtteid JLP ja Milton Nordics ning tippõigusbürood Ellex Raidla.

Küll saab imestada selle üle, et valitsus seda nimekirja juba eelnevalt avalikkusele arutamiseks ei esitanud, ja seda, kui ladusalt Eesti otsustajad neid soove täitma asusid. Näiteks läbis planeerimiseaduse muudatus Riigikogu kahe nädalaga (lugemised 4., 12. ja 19. aprillil), kusjuures ettekandjad argumenteerisid häbenemata „me peame seda kiirkorras tegema, sest EstFor Investil on vaja“.

Mis on valesti?

Võiks eeldada, et pärast planeeringu algatamist on kõik liikunud tavapärasel, tehase projekteerijatele meelepärasel taktis. Riigihange planeeringu läbiviija leidmiseks kuulutati välja augustis tähtajaga oktoobris; detsembri alguses esitati avalikkusele Stockholmi Keskkonnainstituudi (SEI) süsinikuringe uuring, mis oli raja-

tava tehase suhtes ülipositiivne; perioodiliselt ilmuvad ajakirjanduses optimismist õhkuvad arvamused.

Kuid vähehaaval on hakanud valjemat ja süsteemsemat häält tegema ka kahtlejad. Mis siis valesti on? Miks me ei võiks rahulikult lasta riigil koostöös arendajaga vajalikke uuringuid teha ja heausklikult eeldada, et tehakse kõik vajalikud uuringud ning nendest uuringutest lähtudes omakorda parim otsus? Seda ei luba esmaselt paar-kolm asjaolu ja kui nendesse süveneda, tekib küsimusi järjest juurde.

Kõigepealt, mis seal salata, äratas kahtlust EstFor Investi juhatuse liiga ladus ja liiga ilus jutt. Jutt, millel on täpsemal vaatlusel terve hulk üsna standardseid „rohepesu“ tunnuseid.

- Ei ole mõtet rääkida puidurafineerimisest, kui ainus toode on pleegitatud tselluloos ja kõik kõrvalsaadused lähevad põletamisele.
- Totaalselt eksitav on kõnelda „parimast võimalikust tehnoloogiast“ kui millestki, mis välistab keskkonna saastamise. Parim võimalik tehnoloogia ei tähenda midagi ülipuhast ja mittesaastavat. Parim võimalik tehnoloogia

tähistab lihtsalt Euroopa Liidu üldisi tootmise juhtnööre koos normidega, mille eesmärk on saaste minimeerimine nii, et see oleks ka majanduslikult võimalik.

- Samuti on märgatav see, et küsimustele, mis tehase rajamist heas valguses esitavad (majandus üldiselt, puidu kasutamine Eestis, toodetud elektri ülejääk) pühendatakse kogu tähelepanu, teistpidi tõusnud küsimustele – kohavaliku protseduurid, saaste maht ja olemus, puiduressursi küsimused – vastatakse: selgub töö käigus, uuritakse jmt. Loomulikult ei saa arendajale ette heita, et nad püüavad oma projektist kõnelda võimalikult atraktiivselt. Küll aga tekitab tõsiselt küsimusi riigi hoiak, nagu eespoolgi nimetatud.
- Peaküsimus on ikkagi: kas riigi eriplaneeringu algatamine ilma vähimagi eeluuringuta, ilma sotsiaalset mõju kaardistamata, ilma kordagi kindlalt tehase mõjualasse jääva linna kodanikega konsulteerimata on ikka õige?
- Kas keskkonnaminister, kinnitades, et pole ühtki põhjust planeeringu algatamist küsitavaks seada, täitis oma hoolekohustust? Ja viimaseks piisaks oli minister Kiisleri avalik noomitus rahvaliidumisele Eesti Metsa Abiks – et miks ometi nad olukorras, kus avalikkusega pole arvestatud, kohustusse lähevad?
- Kogu poliitikutepoolne retoorika järgib tehase algatajate sõnastust: me ei räägi sellest, kas tehas tuleb, me räägime, mis tingimustel ta tuleb. Loomulik, et sellises olukorras inimesed imestavad

EstFor Investi ülemäära ladusal jutul on terve hulk „rohepesu“ tunnuseid.

Jaak Kikase foto

ja hakkavad ennast liigutama, asjaga kurssi viima, mõtlema, mida saab teha ja mida peab tegema, et võõrad plaanid sinu elu ja kodu ära ei rikuks.

Selts asus tegutsema

Supilinna seltsi juhatus arutas tehasekava ühel oma kokkusaamistest läinud aasta sügisel ja otsustasime, et viime selle asja linnaosaseltside ümarlauale arutada. Küsimusi oli mitu: kas on üldse põhjust muretseda? Kui on, siis mille üle täpselt? Mida me teha saame? Ja viimasena, aga mitte väheolulisena: millisteks samudeks meil õigupoolest volitused on?

Ümarlaud toimus oktoobris, sinna kututi ettekandjateks Virve Sõber, aktiivne seltsi liige, kes üldiselt kordas oma suvist Teaduste Akadeemia ettekannet („Tehase prognoositavad keskkonnanahud“) ja Kai-li Viilma Keskkonnaametist, kes andis ülevaate, kuidas projekt liikunud on ja mis on järgmised sammud. Tartu linnaosaseltside, st Annelinna, Ihaste, Tähtvere, Tammelinna, Karlova ja Supilinna seltside kohalolnud esindajad leidsid, et peaprobleem, millega tegelemiseks ka seltside juhatustel sellisel kujul volitused on, on informatsiooni puudus.

Leiti, et antud juhul ei saa seltsid võtta seisukohta poolt või vastu, küll aga võivad nad nõuda rohkem ja paremat infot ja ka ise oma liikmete ja Tartu kodanike parimaks informeerimiseks tööd teha. Peamiste mureküsimustena sõnastati järgmised kuus punkti:

- 1) Tartu kui traditsioonidega hariduse- ja koolidelinna keskkonna võimalik halvenemine;
- 2) Võimalik õhureostus;
- 3) Emajõe ja kogu Peipsi vesikonna seisund;
- 4) Kogu protsessi läbipaistev, avatud ja demokraatlik juhtimine;
- 5) Eesti metsavarude piisavus sellise projekti jaoks;
- 6) Tärsult kasvav transpordikoormus Tartu ümbruses.

Otsustati asutada algatusrühm, mis sai ülesandeks tehase kavandamisega seotud kaasamis- ja infoürituste korraldamine. Praeguseks (aprilli algus) on toimunud kolm infoseminari, teemadeks tselluloositootmise tehnoloogia ning sellega alati ja olemuslikult kaasnev keskkonnamõju, Eesti metsaressurss ja vesi. Jätkame veel sel kevadel planeerimis- ja majandusteemadega. Täpsemalt vt leheküljelt www.tartlane.ee.

Tartu teadlased ja kodanikud alustasid allkirjade kogumist

Niisiis otsustasid linnaosaseltsid, et otsustajatele nõudmiste esitamine pole meie pädevuses ja kui on vaja protsessi mõjuta-

da, kasutatakse ära planeerimisprotsessis ette nähtud kaasamisvõimalusi (planeeringu menetlemise käigus on ette nähtud neli avalikustamisperioodi).

Ligikaudu samal ajal tekkis üks väike teadlaste ja linnakodanike ring, kes otsustasid, et protsessi peaks püüdma siiski mõjutada ka süsteemiväliselt. Nad algatasid allkirjade kogumise nn Tartu apellile, nõudmisele eriplaneering katkestada ja uuesti alustada tavapäraselt planeeringut, mis annaks Tartu linnale suurema võimaluse sõna sekka öelda. Grupi eestvedajateks olid supilinlased Tiia Kõnnussaar ja Marju Unt.

See nõudmine iseenesest midagi enneolematut ei ole, rahvaliikumine Eesti Metsa Abiks on püüdnud sama teha kohtu kaudu (nende nõuet ei võetud alamates astmetes kaalumisele ja ka Riigikohus lükkas nõude tagasi). Väike erinevus oli ehk selles, et pöördumine otsustati suunata linnavolikogule ja linnapeale, et linn nõuaks riigilt eriplaneeringu tagasivõtmist. Kirja levitati ainult sõbralt-sõbrale ja tuttavalt-tuttavale võrgustike kaudu, ent siiski koguti kolme-nelja päevaga ligi poolteist tuhat allkirja, märkimisväärt osa neist Tartu Ülikooli ja Maaülikooli teadlastelt. Hiljem on kiri allkirjastamiseks üleval olnud petitsioon.ee keskkonnas. Tartu apelli töögruppi kuuluvad lisaks supilinnlastele (Tiia Kõnnussaar, Virve Sõber, Asko Tamm, Marju Unt) Tartu Ülikooli teadlased Peeter Hõrak, Asko Lõhmus, Ülo Mander, Kristjan Zobel ning metsateadlane Raul Rosenvald Eesti Maaülikoolist.

Tartu apell osutus mõjukaks

Peab nimetama, et kirjal oli mõju. Täpsemalt võib asjade käigust lugeda leheküljel tartuapell.ee, aga kui 1. märtsi üleriigilises Postimehes teatas linnapea Urmas Klaas, et tehase Tartule ei sobi, et see ei vasta meie väljakujunenud majandusmudelile ja ette kujutusele tartulikust elukeskkonnast, on see kahtlemata apelli tööühma etapivõit.

Linnavolikogu tehaseteemalise erakorralise koosoleku ajaks 7. märtsil oli pöördumisele ühel või teisel kujul alla kirjutanud üle 8200 inimese ning volikogu võttis üksmeelselt vastu otsuse nõudmisega valitsusele eriplaneering lõpetada.

Ja lõpuks peaküsimus, mida nii mõnigi lugeja selle ligikaudu aasta jooksul on endalt küsinud: mida mina teha saan? Vastus on: palju. Mõtlevad ja teokad inimesed, kodanikud selle sõna tõelises ja parimas tähenduses, suudavad mägesid liigutada, ammugi saavutada ausat ja erapoolelt kohtlemist, kui nende ukse alla hiigeltehast tahetakse ehitada.

Asko Tamm

Emajõe kett – meeleavaldus Tartu puhta keskkonna kaitseks

Facebookis levib üleskutse koguneda 19. mail meeleavaldusele Emajõe, Peipsi ja Tartu kaitseks.

„Sümboolse Emajõe kaitseaktisiooniga rahvusülikooli sünnilinnas Tartus tahame Eesti ühiskonnale ja eeskätt valitsusele öelda, et toorpuudu väärindamiseks ja riigile tulu tootmiseks on kaasaegsemaid võtteid kui 1884. aastal patenteeritud kraft-tehnoloogia. Majandusliku kasu nimel ei saa ohvriks tuua praegugi mitte just parimas seisundis olevat Emajõe ja Peipsi järve ning 100 000 tartlaste ja tartumaa-lase elu- ja töökeskkonda,“ kirjutasid korraldajad, Facebooki kogukonnad „Tartu tselluloositehas“ ja „El Emajõe tselluloositehasele!“

„Toetust on võimalik avaldada mitte ainult Tartus, vaid kõikjal. Moodustage pere või sõpradega kett linnast väljas Emajõe kallastel või kus iganes Eesti või maailma veekogu ääres ning saatke meile oma ketist foto. Kui soovid liituda korraldusmeeskonnaga või muul moel toetada, saada kiri pealkirjaga „Korraldusmeeskond“: emajoekest@gmail.com.

Kui oled kindel, et osaled ketis, pane ennast kirja Emajõe keti FB lehel või saada meile kiri pealkirjaga „Osalen“. Nii saame prognoosida osalejate arvu. Täpsem info tulekul, püsige lainel!“

SUPILINNA ÄRI

Pildil on Tartu Ilu- ja Tervisesalongi meistrid, tagareas keskel Kadri Kullman.

Lauri Kulpsoo foto

Emajõe sauna uus elu

Emajõe tänava punastest tellistest majas on mitu põlvkonda tartlasi saunas käinud, viimased kakskümmend aastat on aga hoo-ne kandnud silti „Emajõe büroo-hotell“. Vana maja sai uue elu üheksakümnendate aastate keskel, kui Rootsist tagasi koju tulnud Kadri Kullman koos norrakast elukaaslasega oma firmale ruume otsis ning tol ajal tühjana seisnud Emajõe sauna lummusesse jäi.

Firma, millele Kadri kodu otsis, oli veterinaarravimeid ja -tarvikuid müüv Dimela, kes on tänaseks ühinenud Rakveres samas valdkonnas tegutsenud ettevõttega Remedium ja kannab nüüd nime Dimedium. Dimediumil läheb hästi – firmas töötab kokku umbes 30 inimest, pakutakse laia valikut veterinaarravimeid, loomaarsti-instrumente, loomade dieettoite ja paljut muud vajalikku nii põllumajandusklientidele kui lemmikloomakliinikutele. Dimedium on nüüdseks juba üle 25 aasta töötanud „terve looma nimel“ – see on ka firma tunnuslause. Veel hiljaaegu oli ka nende ladu Supilinnas, saunamaja selles tiivas, kus vanasti oli basseini, ning kõrvalhoones, mida varasemalt vihtade ja küttepuid kuivatamiseks kasutati.

Valvekoeri pole enam vaja

Kadri meenutab, et esialgu oli neil kaks suurt valvekoera, kel öösiti ikka tööd jätkus, sest valveta jäetud vara lõhkumine oli miskipärast harjumuseks nii mõnelegi. Tänapäevaks on mõtteviis põhjalikult muutunud ning lõukoortel öösiti tööd enam poleks. Kadri professionaalne pilk on märganud, et see mõttelaadi muutus kajastub ka koeratõugudes, keda inimesed oma sõbraks valivad – eestlaste peetavad koerad on muutunud üha väiksemaks ja sõbralikumaks.

Kadri on Tartu tüdruk, kes ka ise lapsena Emajõe saunas on käinud. Seetõttu tundis ta Emajõe tänava maja ees suurt aukartust. Lisaks tundus vana maja renoveerimine talle esiti üle jõu käiva missioonina ning igasugune ehitamine üldse peaaegu mustkunstina. Tänapäevaks on aga elu läinud nii, et Kadri muudkui ehitab – viimastise ettevõtmisena on käsil Oa tänava äärde jääva nõuema, mis vahepeal laona kasutuses oli, ümber ehitamine kontoriruumideks. Emajõe büroohotellgi sündis seetõttu, et terve Emajõe sauna maja oli Dimela jaoks liiga suur. Kadri koos oma norrakast kaaslasega otsustasid ehitada ülejäänud pinnale välja sellised kontoriruumid, mis on juba sisustatud ning mida saavad kasutada Tartu ajutist peatuspaika või sisseelamisvõimalust otsivad ettevõtjad. Tänapäevaks on aga läinud nii, et hotellis ei ole

vabu tube juba ammu, sest püsituuristikud on kõik ruumid hõivanud. Emajõe büroohotellis on lisaks Dimediumile majutuse leidnud veel mitu ilusalongi, loomakliinik, lastehoid, kindlustusfirma, optik, printerikeskus ja käsitöömeistrid.

Mis oleks, kui ...?

Kadriga Emajõe ääres ärist, Supilinnast ja elu kulgemisest rääkides mõistan, et supilinnaseks olemiseks ei pea tingimata Supilinnas kodu omama. Need meie hulgast, kes käivad Supilinnas tööl ning lähivad öhtul oma koju, mis asub mujal Tartus, võivad hingelt sama palju või rohkemgi supilinnased olla kui need, kes enamiku öid Supilinnas magavad.

Miski Kadri räägitust aga läheb eriti hinge ning kardetavasti paneb mõtlema ja unistama veel tükiks ajaks. Kui Dimedium oma laos aasta-paari eest Supilinnast välja kolis, kaalusid nad tõsiselt plaani vanasse Emajõe sauna basseini majja avalik saun rajada. Mõte aga mõtteks jäigi ning basseini majas leidis kodu hoopis loomakliinik. Sest mine tea, kas tänapäeval ühte avalikku sauna keegi enam tulekski, kui on olemas kõik need spaa- ja wellness-keskused ... Ega me saagi teada. Aga unistama jääme ikka.

Aliis Liin

Loomakliinik leidis kodu Supilinnas

Supilinna alguses Kroonuaia silla otsa juures asub Janne Orro kliinik, kust neljajalgseid patsiente saavad abi nii hambavalu kui seedimisprobleemide korral.

Emajõe 1a majja kolinud Janne Orro loomakliiniku suured ruumid, kus vanasti oli ujula, on rõõmsalt kollased. Vastuvõttus istuv naine naeratab lahkelt, taustal kostab ühe väikese koera kurba klähvimist.

Loomaarst Janne Orro selgitab, et tegu on narkoosist toibuva koerakesega, kes on seetõttu veidi lohutu. Arusaadav!

„Tere tulemast Supilinna!“ ütlen mina kohe rõõmsalt ja Orro naerab südamest. „Aitäh! Kuigi tegelikult ei ole see mul siin olla sugugi esimene kord.“ Selgub, et tohter on neis majades varemgi töötanud – siis, kui siin asusid veel laod. Kui ta kümme aastat tagasi Pikale tänavale kolis, et oma kliinik asutada, poleks ta küll osanud arvata, et oma kliinikuga siia tagasi tuleb.

Kui veidi murelikult küsin, ega nad ometi lähiajal siit lahkuda ei plaani, kinnitab Orro, et neile meeldib siin väga ja nad ei kavatse mitte kuskile minna. Supilinn sobib neile.

Kiip külge ja registreeris!

Supilinnal on alati olnud kuulsus linnaosana, kus tilgendab vabalt ringi kodukasse ja -koerigi. Kas kliinikus üldse enam kiibistamata loomi nähakse ja kuidas sellega Tartu linnas lood on?

„Mina näen neid oma igapäevases töös Tartu varjupaigas küll palju,“ tunnistab Janne Orro. „Need on loomad, kelle kohta omanikud veendunult arvavad, et „tema küll kunagi ära ei jookse!“, või näiteks satub „lost and found kasti“ vanainimeste armsaid koerakesi, kes on jalutuskäigu ajal plehku pannud ja uitama läinud.“

Olgugi et päriselt kodutud loomad või „lahtiselt laperdavad“ koerad on Tartu linnas harv juhus ja kiibistamisega tähtsus on hakanud inimeste teadvusse jõudma, siis tõelise probleemina, nagu selgub, näeb Orro hoopis seda, et kiibinumbrid ei jõua registritesse. Kuigi tõukoerad, kes tulevad kasvatajate juurest, on kõik kiibistatud, ei tähenda see veel, et nad on ka registritesse kantud.

„See on omaniku kohustus ja seda kohustust paljud omanikud ei täida. Inimesed ei suuda süveneda ja leiavad, et kui koeral on kiip, on kõik järelikult okei,“ nendib Orro.

Nii see siiski ei ole, sest Eestis on palju registriandmeteta loomi, mis tähendab, et kiipidest pole vähimatki kasu. Selle jutu peale hakkasin minagi kahe koera omanikuna muretsema – kas nemad on ikka registreeritud? Selgub, et Eestis on olemas kaks suurt registrit, kust seda infot kontrollida: Eesti Lemmikloomaregister (lemmikloomaregister.ee) ning Üle-eesti-line Lemmikloomaregister (lr.ee).

Breketid ... koerale?

Ja lõpetuseks mõned praktilised ja mõned vähempraktilised küsimused. „Doktor, mida teha, kui koer on alla neelanud naiste nailonsuka – kas kihutada pikema jututa kliinikusse?“

Janne Orro soovib esmalt oodata ja vaadata, võtta asja kaine mõistusega. Kui sukk tagant välja tuleb, võib kliinikureisi ära jätta. Aga kui tekib kaebusi, on kliinik kindlasti sobiv koht, kuhu pöörduda.

Mida aga teha, kui koer kaebab hamba-

valu üle? Ka sel puhul jätkub Orro kliinikul ekspertiisi. Kui hambad on kehvas seisus, suunavad nad patsiendi edasi Maaülikooli loomakliinikusse, kus tegeletakse koduloomade hammastega põhjalikumalt. Kui küsin nalja pärast, kas koertele ka breketeid pannakse, kuulen oma suureks üllatuseks, et maailmas on selliseidki hulle.

„Meie peame tegelikult selliseid esteetilistel põhjustel tehtud meditsiinilisi sekkumisi ebaeetilisteks,“ lisab Orro.

Lõbusaid lugusid on kogenud loomaarstil teisigi, aga peaaegselt puudutavad need ikka just kahejalgseid, neid kummalisi loomaomanikke.

Hea on teada, et Janne Orro kliinik on Supilinnas leidnud kodu. Eriti tore on muidugi see, et kliinikus on rohkemgi näha „kohalikke loomi“ kui patsiente: „Iga meie töötaja näib tundvat teatavat kohustust võtta endale vähemalt üks koer, kui mitte rohkem,“ naerab Orro.

Kaisa Maria Ling

Koera kiibistamine ja kiibinumbriga registreerimine on omaniku kohus, ütleb loomaarst Janne Orro.

Airiin Lingi foto

Supilinna parima maja tiitel läheb Meloni tänavale

Nagu igal aastal, annab Supilinna selts ka tänavu välja Supilinna parima maja tiitli, mis antakse üle Supilinna päevadel.

Läinud aasta oli Supilinnas ehitustegevuse poolest võrdlemisi rahulik. Lõpetati mõned varasematel aastatel alustatud remondid (Meloni tn 2) ja uusehitused (Selleri tn 5, Marja tn 12, Kõrvitsa tn 1), alustati uutega (Tähtvere tn 55, Lepiku tn 7, Piiri tn 20) ning jätkati mõnda pikemat lugu (Tähtvere tn 48, Oa tn 3).

Supilinna parima maja tiitli väljaandmise eesmärk on tunnustada keskkonna-

säästlikult korda tehtud vanu hooneid ning esile tuua uut arhitektuuri, mis arvestab Supilinna miljöoga. Möödunud aastatel on tiitli saanud enamasti remonditud vanad majad, kuid meie rõõmuks on sündinud ka uusi väärtuslikke hooneid, mis täiendavad Supilinna arhitektuuripilti olemasolevaga konfliktita minemata.

Mida tiitlikandidaadilt ootame?

Supilinna seltsi tegutsemisajal on suudetud kokku leppida „hea Supilinna maja“ üldistes põhimõtetes – tegemist on 1-2 täiskorrusega ja räästaga viilkatusega hoo-

nega, millel on rahulik fassaadilahendus, traditsioonilise proportsiooni ja jaotusega aknad, uks tänavale ning traditsioonikohaselt sobiv värv. Vältida tuleb selgelt ajaloolisesse konteksti sobimatuid võtteid nagu ripprõud ja suured või kummalised vintskapid.

Ei saa päriselt öelda, et sel aastal valminud uushooned nimetatud soovitusi detailideni järgiksid, kuid suures plaanis on saavutatud mahu ja üldvormide osas konsensus.

Kahjuks peab siinkohal nentima, et linnavalitsuse ehituse ja arhitektuuri osakond ei ole käitunud usaldusväärselt ning on kergekäeliselt loobunud nii Supilinna

Mulluses Tirinas kirjeldatud endis-aegset voorimehe elamut on täiustatud ja Supilinna parima maja tiitel läheb Meloni 2 majale.

Mart Hiobi fotod

teemaplaneeringus (praegu osa Tartu linna 2017. a üldplaneeringust) kui ka erinevates detailplaneeringutes sätestatud nõuetest. See puudutab eelkõige kokkulepet, et Supilinnas eelistatakse puitmajade ehitamist. Kuigi nimetatud nõue on selgesõnaliselt olnud mitmes detailplaneeringus ning soovitusena ka kehtivas üldplaneeringus, ei ole linnavalitsus selle järgimist taganud, mis viitab ametnike ebademokraatlikkusele ja hoolimatusele suhtluses kogukondadega.

Parim maja on...

Parima maja tiitli valimine ei olnud tänavu keeruline: eelmisel aastal jäi võidust puudu vaid viimane lihv. Niisis võime rõõmuga teatada, et mulluses Tirinas kirjeldatud voorimehe elamut on täiustatud ning Supilinna parim maja 2018 on Meloni tn 2. Palju õnne!

Korrates eelmise aasta kirjeldust: elamul on säilitatud ajaloolised aknad ja välislaudis, taastatud saelõikega sarikad ning akna- ja nurgaliistud. On püstitatud sobilik plankaed ning värav ja korrastamisel on ka ajalooline tallihoone hoovis.

Tunnustame tublimaid

Lisaks primale majale väärib esiletõmist Tähtvere tn 55 hoonel läbiviidud fassaadiremont. Akende ja voodri vahetamisel on valitud hea värvilahendus ning endiste, päris keerukate eeskujul on tehtud uued aknapiidred. Veelgi eelistatum oleks muidugi olnud nii ajalooliste akende kui ka piirdeliistude säilitamine ja restaureerimine (neid ei soovinud vahetada

vaid üks omanik), kuid antud juhul see ei õnnestunud. Tulemus väärib siiski eraldi esiletõmist, sest pahatihti visatakse akende vahetamisel vanad piirdelaud lihtsalt ära ja neid ei asendata, või pannakse asemele lihtsad nelinurksed profi-leerimata laud.

Lepiku tänavas alustatud Lepiku tn 7 remont paistab kulgevat hea lõpptulemuse suunas. Hoonel on säilitatud vana fassaadilaudis. Aknad ja ukseksed on küll vahetatud, kuid järgitud on ajaloolisi eeskujusid, nagu ka akna- ja uksepiirete puhul. Paigaldatud on uus valtsplekk-katus koos sarikaotste ja muude kaunistuste säilitamise/restaureerimisega. Loodetavasti säilitatakse ja korrastatakse ka kaunis maakivist vundament, taastatakse sobivad trepid ja krundipiirded. Seni tehtu eest väärib Lepiku tn 7 hoone tunnustamist ning loodame käesoleval aastal näha uuestisündinud ajaloolist hoonet oma täies hiilguses!

Mart Hiob

Lippudest ja Supilinnast Eesti Vabariigi juubeliaastal

Eesti Vabariigi sajandal aasta-päeval hakkas Supilinnas, nagu mujalgi Tartus, silma üks tõsiasi. Paljudel majadel küll olid sinimustvalged lipud väljas – rohke-matel siiski, kui tavalistel lipu-päevadel –, kuid suuremal osal mitte. Nagu raseduse puhul, pole siingi halli tsooni – lipp kas on või ei ole.

Suhteliselt enam oli lippe Supilinna eramajadel, paljude kortermajade elanike seotus oma riigiga paistis aga pehmelt öeldes lõdvake ja karmimalt öeldes olematu. Silma jäid mõned uusarendused, kus maja küljes pole kohtagi lipuvarda paigutamiseks. Kelle hooletus või tegematajätmine? Arhitekti-projekteerija? Arendaja? Projektile kooskõlastuse andnud linnaametniku? Aga ka siis, kui ükski neist pole hoolinud ega märganud, elavad majades konkreetsed inimesed. Siin ja praegu.

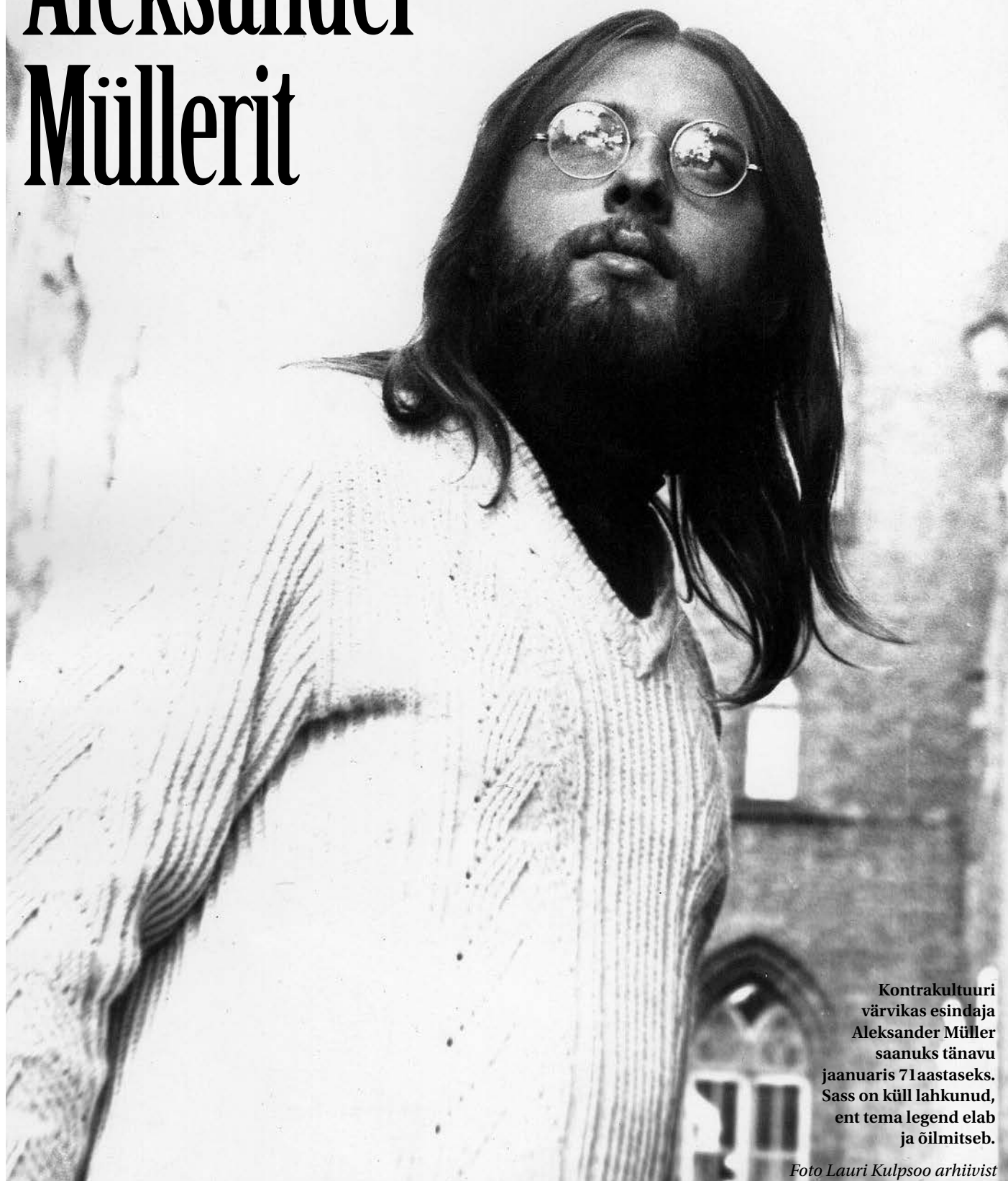
Teema puudutab ühtviisi kõiki, vähemasti täisealisi – sõnaõigus on igaühel. Lipuvarda hoidja ja lipu hankimine pole ületamatult suur väljaminek, pigem on asi hoiakutes või mõtteviisis. Põhjuseid ja vabandusi leiab alati: ega meie maja pole ainus, mis nüüd mina – see ju kellegi teise asi, seniajani on ilma läbi saadud, küll jõuab...

Lipp või selle puudumine Eesti pidupäeval on paratamatult visiitkaart – väljapoole suunatud märk mitte niivõrd kinnisvarafirmade, omanike ja ühistute, vaid eeskätt majade elanike ja nende hoiakute kohta. Lipp või selle puudumine vabariigi aastapäeval näitab suhtumist oma riiki – Eesti Vabariiki.

Jäägu majade märkamise, kus suurte pühade ajal lippu ei ole – enamasti on need aastast aastasse samad – ja mille seinal pole kohtagi, kuhu lippu panna, nende elanike, Supilinnas jalutajate ja naabrite hooleks. Sinimustvalge lipuga vabas riigis on inimesel valikuvabadus. Vaatame, mida toovad võidupüha ja jaanipäev.

Heiki Valk

Meenutades Aleksander Müllerit

Kontrakultuuri
värvikas esindaja
Aleksander Müller
saanuks tänavu
jaanuaris 71aastaseks.
Sass on küll lahkunud,
ent tema legend elab
ja õilmitseb.

Foto Lauri Kulpsoo arhiivist

Muusik, kirjanik ja näitleja Aleksander Müller (ametlikult Aleksander Müller-Mölder) sündis 27. jaanuaril 1947 ja lahkus siitilmast 4. juulil 2013. Kontrakultuuri värvika esindajana ja Supilinna legendina – ta elas Kroonuaia tänavas – tuntud Müller oli ansamblite Kontrastid, Jüngerid ja Suuk liige. Aastast 1977 tegutses ta sooloartistina. Vikipeedia märgib, et Müller esitas oma laule end klaveril saates ning kasutas sürreaalseid ja satiirilisi tekste. 1970. aastatel oli ta Vanemuise ooperikoori koosseisuline liige ja tegi kaasa teatri sõnalavastustes (nt Jaan Toominga lavastatud „Põrgupõhja uues Vanapaganas“ 1976).

Alates 2001 hakkas Aleksander Müller avaldama luuleraamatuid ning lühiproosakogumikke. Ta oli Kirjanike Liidu liige.

2013. aasta septembris puistati Aleksander Mülleri tuhk Tartus Emajõkke, nagu oli olnud tema soov.

Mülleri Sassist rääkisid kõik

Toomas Raudam, kirjanik:

Veidi alla keskmist kasvu, tõmmu, hõredate mustade kleepuvate õlgadeni juustega. Himurate, kuid intelligentsete juudi huultega, mis naerdes venisid kõrvuni, kaotades juudi-ilme hoopistükkis. Suviti kandis tavaliselt õhukest punast pulloveri või vene (loe: Rebhoffi) vurhvi küljelt nõõbitavat rohelist särki. Ja muidugi ümmargusi öökulliprille, noid, mida ka Minerva kandnud oleks, olnuks ta mees. Talvel on tal seljas midagi, mis ulatub kandadeni, materjaliks öö. Kingasid ta jalast ei võta, ütleb, et jalad haisevad, ilma sokkideta pole ka kingasid mõtet kirjeldada ja siis võiks juba ka paljastest jalataldadest rääkida, aga tallad pole midagi, mida saab külge panna või ära võtta. Nõnda ei tule kinga-kõne kõne alla ja nii ei saa kunagi teada, kas Sass haisu-juttu ajades on siiras või valetab ja on lihtsalt mugav.

Temast, Mülleri Sassist, räägivad kõik. Ta on legend. Legend juba eluajal. Ka Raudam ei ole vait. Kuuldavasti on ta alustanud aktsiooni – ilmvõimatut, mitte kunagi täituvat. Ta tahtvat talle Tartusse monumenti püstitada. Kui tema käest küsiti, kuhu, siis vastas ta, et taevasse, just sinna, kus turist Tartu kenasid pilvi piieldes näeb Sassi tagumikku. Ei saa ju see sündida. Enne saab Ehlvestist Tartu linnapea. Teda ju küll enam pole. Aga Sassi ka mitte.

Veel räägib ta meelsasti, sõltuvalt meeleolust kas väikese raha eest või vahel ka ilma, sellest, kuidas ta Sassi Paidesse oma sünnale kutsus ja Sass tuli, tulid ka teised ja Raudamil oli seljas lühikeste käistega helesinine sviiter, mille kõhule ja seljale oli kirjutatud „Armastus ei väsi iial!“ Mõistagi tähendas see revolutsiooni, eriti kui juur-

Vasakult: Liie Rutto, Enn Tegova, Mai Urla, Lea Osjamets, Aleksander Müller, Hannes Varblane Toomas Raudami Paide kodus sünnipäeval.

Indrek Lubergi foto

de arvata väänleva mustriaga psühhodeelilised kardinariidest püksid. Selle eest tuleb tänada kaht hella ja hoolivat najaadi, kelle nime ei ole siinkohal vast viisakas mainida, kuna neid enam ei ole ja ei või kindel olla, kuis on sealpoolsuses lood solvumise, aga kes olid ka hipid.

Raudam on tänulik, aga tal on ka häbi. Sest kui ta külalistega koju jõudis, oli laud küll kaetud, aga ema-isa ei näidanud nägu, olid kuuris endale aseme üles teinud. Ema natuke näitas, tõi rabarberikooki lauale, aga isa oli kuuris tige ja võttis Raudamil käsivarrest kinni ja pigistas kõvasti. Seda keegi ei näinud. Pigistus oli tegelikult kõrvakiil, jälg sellest jäi põsele. Ära sellist elu küll elama hakka. See oli sõnum, ja see lõi revolutsioonil jalad alt.

Samal öösel üritati kuskilt viina saada, enne seda käidi linna peal ringi, linn oli tume nagu Sassi talvepalitu, mõistagi mitte sünnipäevasuvel, vaid talvel, nagu eelnevalt öeldud. Äkitselt lõi kuskil ääretänaval tuli põlema, seal pidas üks Raudami koolikaaslane pidu, vist samuti sünnat, aga sis-

se ei kutsutud ja viina ka ei antud. Järgmisel päeval viis Raudam sõbrad jõe äärde ja Sass hüppas seal kõige täiega vette, aga päike paistis ja riided kuivasid seljas ära, isegi too vettinudroheline vene särk. Siis sai bussiparki ümbritseva okastraadi taga pilti tehtud. Kihvt pilt tuli, ehkki kavatsusega võrreldes – represseeritud hipid – mitte liiga tõsine. Aga olgu siinkohal siiski ka nimed toodud, hoolimata sellest, kas keegi veel on või enam pole: Hannes Varblane, Enn Tegova, Peeter Urbla, Ene Jaksi, Lea Osjamets (armastusnajaad), Peeter Liivak (tema öde püksinajaad), Toomas Lepp, Leelo Tungal, Mai Urla, Liie Rutto, Sass Müller, Indrek Luberg, Toomas Raudam.

Sellest võiks nüüd piisata. Pole vahet, kas piisk merre, karikasse või püksi. Veel üht tahaks viimati mainitu lisada, taevasse torgata.

Olen näinud Sassi kurvana. See oli siis, kui ta vene keele eksamil läbi põrus ja ülikoolist tulema tuli. Kukutajaks oli vene keele õppejõud B. Talle ei meeldinud pikad juuksed ja võib olla ka vene särgid. Sassil olid ikka silmad päris niisked, nagu jõest võetud.

Ja muidugi kandis ta ümmargusi öökulliprille, noid, mida ka Minerva kandnud oleks, olnuks ta mees.

Mülleri Sass kirjutas apartementi suletud Raimust

Raimu Hanson, ajakirjanik:

Mülleri Sass oli nii hea kirjanik, et temast kui kirjanikust rääkides ei tohi ütelda Mülleri Sass, vaid peab tarvitama tema kirjakeelset nime Aleksander Müller. Ja

ärgem unustagem, et passis oli tal veel kolmas nimi ka.

Iga tema uue raamatu alates teisest – „Mülleri jutlused. Karupunne ja poeese“ – avasin ootusärevalt ja lugesin mõnuga, sest jutud on neis õhukesed nagu laastud ja naljakad ega ole tüütud nagu mõne humoristi ajast pigistatud kirjapanekud või püstijalakoomiku haledad ponnistused.

2006. aastal ilmunud „Mülleri jutlustes“ kirjutab autor ühest Raimust, kes tühendas „üliõpilaspäevade ajal kuuekümnendate lõpul“ oma pärasoole tema kraanikaussi. Lühijutu minategelane oli lukustanud ta oma „apartementi“, et too ei segaks, sest „väike Raimu“ ei olnud mitte niivõrd purjus, kui tundus minategelasele lihtsalt lollina.

Küsisin autorilt, kas ta püüab mind oma jutus millegipärast pilada, kuigi ma ei osanud arvata selleks vähimatki põhjust. Müller kätkestas naerda ja ütles, et tal oli üks teine tuttav Raimu, kes millegi seesugusega oli tõesti hakkama saanud.

Kuuldavasti on kavandamisel ausamas Mülleri Sassile ja ühtlasi kadunud ehtsale kontrakultuurile. Teen ettepaneku kujundada see kraanikausina, milles on mõned junnid.

Abstraktne elukunst põrandal

Imat Suumann, maalikunstnik:

Me olime Toomas Kalvega kahekümne neljased või nii, see võis Mülleri olla neljakümnes juubel, sealsamas Kroonuaia tänava, mis vanasti oli Komsomoli tänava, kus ta elas. Kõik vanad joodikud ja boheemlased teadsid seda korterit, seal oli palju joodud ja särki-värki. Mina nii palju seal ei käinud, sest ma ei pidanud sellele joomisele vastu.

Müller vana juudina kutsus siis noored endale appi, Toomase ja minu, et enne juubelit tuleb korter natuke nagu ära koristada. Kasutas noort tööjõudu ära.

Meil oli päris huvitav. Me nautisime Toomasega seda Mülleri Sassi korteri põrandat – ta ei olnud värvitud, ja see olmekiht oli seal selline, et kui oleks tollel ajal ruutmeetri välja lõiganud sealt põrandast ja näitusesaali üles pannud, siis seda ei tee mitte ükski abstraktigeenius järgi. See oli elatud põrand ja sinna oli ladestunud informatsioon, igasugused veiniplekid ja kriimud ja muu. Me siis koristasime seal, mina läksin ära, aga Tom jäi pittu ka, ta pärast rääkis mulle, mis tähtsad joodikud seal kõik kohal olid.

Aga koristamise lõpus vaatas Müller oma voodi taha ja leidis sealt Beethoveni pildi, mis oli kõigil lapsepõlves muusikakoolide seintel – Beethoven, Tšaikovski ja nii edasi, vene keeles alla kirjutatud.

Sass leidis selle pildi üles ja ütles: „Ahhaa, näed, selle pildi pärast ma olen nii andekas!“

InBoil: Aleksander Müller lõi oma bluusistiili, millel pole maailmas analoogiat

Muusik ja luuletaja inBoil alias Andrus Rootsmäe – või on see nüüd vastupidi – kohtus Mülleri Sassiga 70ndatel ja jagab Tirinale oma mälestusi tolleaegsest elust-olust.

Kuidas sa Mülleri Sassiga tutvavaks said?

Aleksander Müller mängis ansamblis Suuk, mille tegelik tähendus ilmneb, kui sa loed seda sõna tagurpidi – neid oli kuus meest bändis. Minu toonane klaveriõpetaja Jaan Rässa mängis ka seal bändis ja tema kaudu ma sain Sassiga seitsmekümnendate algupoolse tutvavaks. Minu vanemad, kes olid väga viisakad ja korralikud inimesed, ütlesid alati, et oi-oi-oi, küll see Sassi punker on üks kole koht.

Meie lähem tutvus sai alguse 1983.–84. aastal. Siis ma olin juba Vene sõjaväes käinud, ei joonud enam ja hakkasin Tartu kultuuriurgastes ringi kondama. Elasin Marja tänaval ja Sass käis mul tihti külas. Me tegime isegi kontserte koos ja käisime läbi, kord tema minu juures, kord mina tema juures. Me ei olnud südamesõbrad, sest ma ei võtnud napsi. Aga me pidasime teineteisest lugu ja austasime teineteist.

Kuidas sa hindad Sassi muusikuna?

Ta on loonud omanäolise bluusistiili, mis on ainulaadne ega sarnane ühegi teise bluusistiiliga maailmas. Eestis on bluusimängijaid, kes meenutavad üht või teist maailmas mängitavat stiili või esinejat, aga Sassil oli täiesti oma stiil. Täiesti oma.

Ma arvan, et Sassil lihtsalt ei vedanud, ta sündis valel ajal valesse riiki. Kui ta oleks sündinud Inglismaal või Ameerikas, oleks ta maailmakuulus. Tema panus

Portree kassiga.

Lauri Kulpsoo foto

Eesti muusikasse on märkamata jäänud. Ma lõin kunagi naljaviluks tahvli tema Kroonuaia tänava maja seina peale – „Siin elab Mülleri Sass“, aga see võeti maha. Mu arust oleks oluline tema mälestust jäädvustada, aga ma ei tea, kes temast kirjutada võiks.

Mis mind hetkel häirib, on see, et kui Sassil läks elu lõpupoolse kiduraks ja tervis käest ära, siis tema sõbrad ja austajad olid äkki kadunud. Ja nüüd, kui ta surnud on ja tema mälestus jälle pinnale tõuseb, ilmub mõni neist kultuurijoodikutest põõsast välja ja üritab ennast Mülleri paislil soojendada. Selle asemel et õigel ajal aidata, kadusite minema. Mina ise kahetsen seda, et ma omal ajal Sassi rohkem ei aidanud. Tegin mis sain, aga see ei ole oluline. Mina ei käinud tal pudeliga külas, vaid käisin teinekord leivapätsi ja vorstiga. Pean temast lugu ja mul on kahju, et Tartu väikekoodanlik linnavalitsus ja väikekoodanlikud kultuuriinimesed, kes Tartut kultuuriliselt nii-öelda juhivad, ei saa aru tema tegelikust väärtusest.

Kitsam ja muusikatundlikum ringkond pidas ju temast väga lugu?

Pidas. Paraku hakkas tema napsilembus varem või hiljem segama. Sa ei saa koos musitseerida inimesega, kelle peale sa ei saa kindel olla.

Samas oli see osa tema legendist.

Kui seda miljööd meenutada, siis kuidas Supilinn tollal välja nägi?

Supilinn oli seitsmekümnendatel Tartu juurviljaaed. Hommikul läksid turule käärid, kus oli peal kartul-sibul-porgand, siin olid suured aiad, kasvatati kurki. Mingil hetkel muutus Supilinn Parnassiks,

„Sass sündis vael ajal ja vales kohas. Kui ta oleks sündinud Ameerikas või Inglismaal, võiks ta olla maailmakuulus,“ tunnustab muusik inBoil.

Erakogu foto

aga see oli hiljem, 80ndatel. Aga 70ndatel oli Supilinn alev, justkui eraldi linn, kus kõik inimesed tundsid üksteist ja võõraid vaadati umbusklikult. Supilinnas olid kõik linnale vajaminevad elemendid olemas. Siinsamas Tähtvere ja Marja nurgal oli piimapood, järgmine pood Koreli maja koha peal oli leivapood. All Kloostri tänava nurga peal oli kaks poodi, Kartuli tänava nurga peal oli pood. Herne tänaval Kartuli tänava vastas on kolmekorruseline kivimaja, seal oli saun. Teine saun oli Emajõe ääres, nii et sa ei pidanudki Supikast kuhugi minema, sa said poes käia, sa said saunas käia ja kõik oma asjad ajada. Loomulikult aeti samagonni. See oli selline väike suletud süsteem.

Emajõgi oli tollal reostatud, sest Tartu konservitehas laskis oma reoveed ujulast ülesvoolu jõkke. Inimesed püüdsid kala küll, aga seda kala keegi ei söönud. Kõik käisid kala püüdmas selle koha peal, mille nimi on Valgeveski käänak. See on Emajõe kõige suurema uppunute arvuga koht.

Oli täitsa tavaline, et keegi tuli, kaks havi pajuvitsa otsas ja küsis möödaminejalt, kas kala tahad. Lapsena käisin koos ema ja vanaemaga linnas ja nad tihti peale ostsid tänavalt kala.

60ndate lõpus käis Supilinnas veel petrooleumivanker, mis sõitis mööda tänavaid ja müüs petrooleumi. Tuli vanker, läksid oma pännuga, pull-pull-pull, ja said. Kõigil olid priimused. No pliit oli ka, aga priimus oli kiirem.

Maalt käisid vankritega talumehed, kes müüsid piima, kohupiima, võid. Sa teadsid täpselt, et selle nuka peal on ta see kell ja

Jakobi ja Tähtvere tänava nurk Tartus 1960–1970.

tolle nuka peal too kell. Mina elasin siis Kroonuaia tänavas ja meie hoovi peal käisid nad ka. Supilinnas oli see igapäevane asi; kui oli võimalik, osteti maalt toodud piima.

Tähtvere tänava alguses elas proua Subbi. Tal oli tohutu suur lilleaed ja kõik sünnipäevade, pulmade ja esimese koolipäeva lilled osteti tema juurest. Proua Subbi küsis alati, et mida soovitakse – oli selline väike vanaproua –, ja siis läksid temaga kaasa, ja ta lõi kas sulle otse peenralt punaseid gladioole. Meie pere tähtpäevad peeti alati proua Subbi lilledega, ja ega me ei olnud ainukesed, pool Supilinna käis seal.

Suures neljakordses kivimajas Tähtvere tänava alguses, kõige ülemisel korrusel oli meditsiinikooli ühikas – Supilinna poiste rõõmuks. Seal käis tihe kirjade vahetamine ja vilistamine ja silmapilgutamine.

Milline oli seltskond, kes Sassi juures kogunes?

Bändimehed, kultuuriinimesed. Eks ta niuke hipi ja rokkari värk oli, alailma oli seal miilitsaga pistmist. Pikad juuksed ja laia säärega püksid... ta oli väga läänelik.

Mina vaatasin teda noore poisina ja mõtlesin, et kui ma suureks saan, kasvatan ka pikad juuksed. Kasvatasingi.

Tal oli väga omalaadne huumorisoon, mis paljudele tunduks üsna must ja räme, aga tegelikult oli see väga rafineeritud. Sassi ütlemissed olid sellised, et esimese raksuga ei saanudki aru, mida ta tegelikult öelda tahab, need olid sellised ümbernurga ja iroonilised.

No ja Sassist on muidugi palju lugusid, mis suust suhu rändavad. Mulle meenub lugu, mida rääkis mulle Volk. Volk oli hakanud tina panema ja Volgi tollane naine oli tulnud teda koju tooma. Sõidavad linnaliini bussiga, vaatavad aknast välja ja näevad halli ülikonna ja kaabuga meest. Volgi naine oli öelnud: vaata, Peeter, kas sina ei võiks selline olla? See mees oli Mülleri Sass.

(Naerame.)

Mülleri Sassil käis tihtipeale ka naisterahvaid külas ja mõnele ei meeldinud eriti see olukord, mis Sassi juures valitses. Ükskord läks Sass siis ühte tütarlast ukse peale saatma, trussikud jalas.

Tütarlaps oli solvunud öelnud, et päh, tuled siin mind trussikutes uksele saatma. Mille peale Sass oli kummardanud ja trussikud jalast ära võtnud.

Kas see on legend või tõestisündinud lugu?

(Tagasihoidlikult.) Olin kõrval.

Või siis see lugu, kui nad olid nõuka-ajal saanud kuskilt Ray Charlesi plaadi ja kukkusid selle saatel tantsu vihtuma, Volk ja Sass. Tantsuhoos kukkusid mõlemad, ega nad kõige paremas vormis ei olnud, ja üks murdis vasaku ja teine parema jala.

Mul on plaan, kuidas Sassi mälestust jäädvustada – Mülleri tuleks püstitada jõkke suur raudvai ja sellele korralik silt, et inimesed näeksid lugeda: „Ujuja! Tea, et selles jões puhkab Aleksander Mülleri põrm!“ *(Itsitab saatanlikult.)*

Sa laulsid ka tema ärasaatmisel – „Alexander, don't do it“.

Jah, laulsin. See on tema enda tekst ja minu viis.

Ma käisin teda elu lõpus vanadekodus vaatamas. Ta lamas voodis, puhas ja kasi-tud.

– Tere, Sass.

– Tere, inBoil.

Tundis ära ja kõik. Tundus, et oli kuidagi unine. Küsisin, et Sass, kas ma segan sind?

„Ei, sa ei sega mind minu tegevustest,“ vastas Sass.

See oli ka viimane kord, kui ma teda nägin.

Tiia Könnuusaar

Tervet mõistust, kodanikud liiklejad!

Supilinnas kehtib teadupärast igal pool parema käe reegel ja kiirus on piiratud 30 km/h. Kas aga reeglitest ka kinni peetakse? Kolm lugu Supilinna igapäevaelust.

1. lugu: kiirus ja linnaloodus

Sellest on juba mõni aasta möödas, kui keset Oa tänavat lebas alla aetud siil. Kuidas on võimalik sõita surnuks siil hästi valgustatud tänavalõigul, kus ei tohi sõita kiiremini kui 30 km/h?

2. lugu: kiirus ja ohutus

Alles üsna hiljuti olin ülimalt üllatunud, kui Oa-Kartuli ristmikul oleksin peaaegu õnnetuses osaline olnud. Mööda Oa tänavat kihutas auto ristmikul peatumata ja teed andmata. Hea oli, et ma ise ristmikel piisavalt ettevaatlik olen. Seesama auto jätkas kihutamist, hoolimata sellest, et ta tänav ääres kõndiva jalakäija märjaks pritsis.

3. lugu: parema käe reegel ja terve mõistus

Olin lapsega õues, kui kuulsin autosignaali ja pöörasin pead. Üks auto sei-

Auto katusel peesitada on kõige turvalisem.

Kaie Kasemets-Remmeli foto

sis Piiri tänaval ja teine oli Kauna tänava majade poolt tulles ette keeranud. Kauna tänava poolt tulnud auto juht väljus autost ja läks teisele juhile seletama, et Supilinnas kehtib parema käe reegel. Asja iroonia peitub selles, et jutlustaja ise oli sõitnud „vana teed“ mööda. Nimelt jäeti pärast uue Kapsa tänava ehitamist seni kasutusel olnud tee alles. Paljud autojuhid kasutavadki nüüd mõlemat teed – vastavalt sellele, kuidas mugavam pöörata on. Aga kas mööda „kassiradu“ sõitjatele peab ka teed andma?

Mida teha patustajatega?

Teadagi, liiklust rikuvad need, kes Supilinnas ei ela. Kindlasti on palju neidki, kes Supilinnast lihtsalt läbi kihutavad, kiirustades koju või tööle. Seda ilmestab kasvõi Piiri tänaval hommikul kell 7.45–8.15 ja õhtul kell 17.00–17.30 voorivate autode hulk. Muidu nii rahulik

tänav muutub siis tiheda liiklusega teeks.

Aga vaadake peeglis: kas võime alati puhta südametunnistusega väita, et ka me ise ei sõida kiiremini kui 30 km/h? Maanteel kiputakse ju ikka 10 km/h lubatust kiiremini sõitma, ja küllap on see nii linnaski. Ka mina pean endale tunnistama, et kiirustan vahel ja spidomeeter näitab 5–10 km/h rohkem. Aga Supilinnas ma ei kihuta! Sest ma austan supilinsi (nii suuri kui väikesi) ja siin elavaid loomi ning linde.

Mida teha nendega, kes Supilinnas reegleid ei austa? Üks võimalus on muuta liikluskorraldust: paigaldada rohkem „lamavaid politseinikke“, panna üles silte jne. Kardetavasti ei muuda see aga liikluskultuuri, kuigi mõju oleks sel kindlasti. Seni andkem aga oma panus liikluskultuuri muutumisse ja teavitagem ka liikluspolitseid kihutajatest.

Kaie Kasemets-Remmel

Virgo Siili foto

Mida arvavad supilinlased?

Meile meeldib Supilinnas:

- 1) Rohelus
- 2) Integreeritus
- 3) Rahulikkus
- 4) Sõbralikkus
- 5) Jõgi
- 6) Kodusus

Meile ei meeldi Supilinnas:

- 1) Ühispinna puudus
- 2) Korrastamine
- 3) Palju autosid
- 4) Jalgratturid, kes ei oska sõita
- 5) Uued inimesed, kes ei taha suhelda

Supilinna supiretsept

Oma retsepti jagab Tirina lugejatega kirjanik Reeli Reinaus.

„Mul on suppidena nii, et lapsena ma sõin ainult frikadellisuppi. Pissut vanemana lisandus hernesupp. Ja ega ma ka nüüd selliseid traditsioonilisi suppe ei söö ega keeda, kuigi muidu mulle supid täitsa meeldivad. Ja suppid valmistamisega on juhtunud kuidagi nii, et kui ma mingit suppi juba tegema hakkas, siis teen ainult seda suppi üsna lühikese aja jooksul väga intensiivselt ning siis jälle kuidagi unustan. Samuti ei järgi ma kunagi eriti retsepti, vaid lisan koostisosi pigem tunde järgi.“

Läätsesupp kookospiimaga (4le):

- 200 g läätsi (võivad olla nii punased kui kollased)
- 1 sibul
- 1 küüslauguküüs
- 1 tl kurkumit
- 1 purk purustatud tomateid
- 1 u 1,5 cm pikkune väike teravamaitseline kuivatatud tsilli-kaun (*whole chilly*)
- 4-5 šampinjoni
- 1 purk lahjemat kookospiima
- natuke õli
- paar puljongikuubikut
- veidi soola, kui tarvilik
- midagi rohelist kaunistuseks

Hauta hakitud sibulat ja küüslauku õlis, lisa pool liitrit vett ning pestud või veel parem – juba pisut leotatud läätsed ja lõigatud šampinjonid. Lase keema tõusta ning lisa siis tomat, tsillikaun, kurkum ja puljongikuubikud. Edasi hauta tasasel tulel nii kaua, kui seemed ja läätsed pehmed. Kõige lõpuks lisa kookospiim ning lase hetkeks uuesti keema tõusta. Lihasõbrad võivad suppi proovida ka kanalihaga.

Dmitri Kotjuhi foto

Reeli Reinaus teeb filmi ja kirjutab järgmist raamatut

Folklorist Reeli Reinaus elab Supilinnas ja on viljakas kirjanik – temalt on ligi 10aastase kirjaniku-karjääri jooksul ilmunud üle paarikümne raamatu, suurem osa neist lastele ja noortele mõeldud. Talle iseloomulikult põimib ta oma lugudesse ka rahvapärilist ja -uskumusi.

Reeli, kui kaua sa Supilinnas elad ja mis sind siin võlub? Mis häirib?

Elan Supilinnas alates 2003. aastast. Ega ma kuigi suur aguliromantik pole, aga see on tore, et siin on kõik asjad käeulatuses – kesklinn, spordipark, jõgi jne.

Kui nüüd järgi mõelda mis häirib, siis võib-olla mõte sellest, et tundub, et Supilinna püütakse võimalikult palju majutada, mis kaotab ära just Supilinnale iseloomulikud tühermaad, salapärased ja võib-olla veidi kahtlasedki alad.

Kas sa oma raamatuid kirjutad? Kas keskkond inspireerib või segab sind?

Kui ma olen endale mingi eesmärgi seadnud ja juba tean, kus maal ma oma kirjutamisega olen, siis ma võin põhimõtteliselt kirjutada ükskõik, kus – kodus, reisil, rongis, mõnel konverentsil ettekandeid kuulates. Pigem on oluline ennast vastasse kirjutamise meeleollu või staadiumisse viia, selleks on aga vaja, et kõikide muude tegevustega hetkel väga kiire ei oleks. Keskkond vast ikka inspireerib, aga ma pole ekstra kirjutamiseks mingit erilist keskkonda väga otsinud, pigem on vajalik ikkagi sisemine rahu ja keskendumine ühele tegevusele korraga.

Sinu raamat „Kuidas mu isa endale uue naise sai“ võitis läinud aastase Tartu lastekirjanduse auhinna ja Tartu lapsed said selle raamatu ka linna poolt kingituseks. Mis andis sulle idee selline humoorikas lugu kirjutada?

Idee tabas mind Tallinnas Liivalaia tänavat ületades. Olin just vahetult näinud reklaampostidel laste joonistusi oma lemmikraamatutest. Ühtegi minu oma seal polnud, aga see-eest oli Leelo Tungla raamat „Kristiina, see keskmine“. Mõtlesin seega, et äkki peaksin kirjutama ka mingi perekonnaloo ja järgmine hetk mind see idee tabaski. Kuna oli ilmne, et lugu peaks lõppema positiivselt, siis ma mõnda aega ideetasandil kaugemale ei saanudki, kuna loo kirjutamine tundus olevat peamiselt kättevõtmise asi. Idee saamisest kuni käsikirja valmimiseni läks seetõttu veidi rohkem kui aasta, kuigi kirjutamine ise võttis üsna vähe aega.

Kas avaldad saladuse – mis sul parasjagu teoksil on?

Hetkel on mul tegelikult teoksil pooletunnine dokumentalistika magistriõppe lõpufilm blogijast nimega Paljas Porgand. Aga kui nüüd raamatute juurde tagasi tulla, siis selle kõrvalt püüan ma vahelduva edukalt kirjutada üht noortekat, mis on otsapidi seotud Hiiumaa Suuremõisa lossi ja sellega seotud lugudega. Hetkel ootan pikisilmi, et lugu ennast ise looma hakkaks. Teine pooleliolev lugu on mõeldud natuke noorematele ning räägib rabast, ühest poisist ja veidi salapärasest tüdrukust.

Küsinud Tiia Kõnnussaar

Maailmarändur, kes reisib oma kirjutuslaua taga

Emajõe ääres asub helebeež avarate akendega kahekorruline kortermaja. Üks neist akendest kuulub filoloogile ja tõlkijale Kersti Undile.

Tumedates toonides ja hämara valgusega esikus püüavad tähelepanu roosa lasteauto ning läbipaistev rannapall, mis meie

sisenemise peale justkui tervitusena põrandale potsatab. Kersti tutvustab meile oma kolmetoalist korterit, mille korrapäratu ruumipaigutus viitab hiljutistele ümberkorraldustele. Põrand on puidust, kuid külm. Ta soovib välisjalanõud jalga jätta.

Elamises leidub ohtralt raamatuid. Kogu töökabineti tagasein on kaetud raamaturiiuliga, toas leidub veel mitu väiksemat

riiulit ja kapp – kõik kirjandusest pungil. Kersti on raamatutega hädas, sest tema abikaasast, vanakreeka ja ladina keele tõlkijast Jaan Undist jäi maha väga mahu- kas klassikalise filoloogia kirjanduse kogu, mida keegi ei tarvita. Tõlkijana on südantlõhestav raamatutest loobuda. „Kirjandus- inimesel ei saa olla lemmikraamatut,“ naerab Kersti. Inglise keelest eesti keelde hakkas ta tõlkima mõnevõrra juhuse tahtel,

Kersti koduaknast avaneb lõõgastav vaade Emajõe.

Tiiu Kõnnussaare fotod

kuid talle meeldib tõlketöö, sest nii saab olla iseenda ja oma aja peremees.

Töökabinetist paistab paberikuhja alt nõukogudeaegne tigudiivan. Kööki, kus on Kersti arvates kõige mugavam vestelda, on korduvalt ümber ehitatud, kuid säilinud on sellele iseloomulik puupliit. Istume köögilaua taha punastele toolidele, aknast paistmas Emajõgi.

Juured kindlalt maas

Kersti kolis korterisse 1982. aastal pärast abiellumist ega plaani siit ära minna. „Ma olen alalhoidlik inimene,“ lausub ta rahulikult toonil. Kersti lähtub elus lihtsast põhimõttest: kui sind miski rahuldab, ei ole mõtet olukorda muutma hakata. Koht, kus on kaua elatud ja oma lapsed üles kasvatatud, muutub koduseks. Sellest naljalt ei loobuta. Tartu Ülikoolis maailmakirjanduse õppejõuna töötav Kersti peab ennast halvaks maailmakodanikuks, sest ei reisi palju. Tema süda on kergem, kui nii maastik kui ka räägitav keel on tuttav.

Praegu elavad korteris 67aastane Kersti ja tema poeg Jaan-Kristjan. Poeg omandab Tartu Ülikoolis magistrikraadi ajaloos, olles samal ajal Tallinnas ühe pruulikoja peapruulmeister. Lisaks sellele tegeleb ta koduse õllepruulimisega Undi Pruuli nime all, mis selgitab õllepüttide olemasolu korteris. Kerstil on ka tütar Marja, kes on vanemate jälgedes asunud tööle ülikooli kirjanduse õppetooli. Marja elab lähedal asuvas Kroonuia tänavas koos oma mehe ja lapsega. Ka tütrele on külge hakanud Supilinna võlu. „Ega siit Emajõe kaldalt ei taha keegi ära minna,“ muigab Kersti.

Köögilaua all on krõbuskidega ülekujutatud pappaldrikud. Need on toiduks kahele korteris elavale väarikas vanuses kassile, Karole ja Hallule. Karo, oranži värvi kass ronib käppadega mööda külaliste jalgu üles ja lunib pai. Selline käitumine viitab ka Karo nimele – *caro* tähendab itaalia keeles „kallis“. Teine, halli karva kass põeb rasket haigust ning veedab aega peamiselt diivanil lesides.

Loomad on alati Unte eluteel saatnud. Alguses oli neil vaid üks kass, kuid pika-peale läks Kerstil süda haledaks – ühel hetkel oli nende korteris suisa üheksa kassi. Lisaks kassidele on neil olnud ka rott ja koer. Loomadest kõneldes lähevad Kerstil silmad särama. Ta võiks loomadest pajatada lõputult lugusid, alates sellest, kuidas

„Kirjandusinimesel ei saa olla lemmikraamatut,“ naerab Kersti.

kalamehed kogemata kassile õngekonksu tagumikku viskasid, kuni selleni, kuidas kass naabritelt kala varastas.

Omaette hoidvad uusasukad

Kortermajas elab veel mitu perekonda, suurim neist kolmelapseline. Kõigile majaelanikele on ühiselu reeglid selgeks tehtud. Kuna Kersti on korteriühistu juhatuse liige, peab ta silma peal hoidma, et inimesed käituksid üksteisega hoolivalt ja lugupidavalt. Suhtlus naabritega toimub peamiselt õue peal, suviti korraldavad majaelanikud vahel koos aiapidusid. Supilinna päevade ajal peetakse hoovis luuleõhtut.

Supilinn on Kersti sõnul kena linnaosa, milles elavad sõbralikud ja viisakad inimesed. Tema meelest iseloomustab piirkonda supilinnaste omavaheline suhtlus, „naaber tunneb naabrit,“ nagu ta seda nimetab. Küll aga on keerulisem uute elanikega, keda Supilinna järjest juurde tuleb, kuid kes hoiavad pigem omaette. Vana hea Supilinn on muutumises.

Kättriin Viru

Supilinna perede lood kirja

Möödunud aasta oktoobrikuus oli mitmetes Supilinna kodudes tavapärasest rohkem elevust. Tartu Ülikoolis oli Vallo Nuusti loovkirjutamise kursuse tudengitele antud ülesanne kirjutada portreelood Supilinna peredest. Kokku valmis 42 lugu, millest ühte, Kättriin Viru portreelugu Kersti Undist võite siinsest numbrist lugeda.

Tudengite ülesande üks eesmärk oli valmistada ette projekt, mille raames kirjutatakse lood sajast Supilinna perest, avaldatakse need koos pildimaterjaliga veebis ja loodetavasti hiljem ka raamatuna. Kasutan võimalust kutsuda teid üles tegema ettepanekuid, kes võiks olla need supilinnased, kellest lood kirjutada. Kui teil on toredad naabrid või on niisama mõni vahva Supilinna pere silma jäänud või tunnete, et tahaksite rääkida oma pere loo, andke sellest teada veebivormi kaudu www.supilinn.ee/portreelood.

Laekunud ettepanekute alusel valib Supilinna selts välja need sada peret, kellest lood kirjutatakse.

Aliis Liin

Supilinna lastehoius käivad koos kõige pisemad, 1,5–3aastased jõngermannid.

Pille Kirti foto

Supilinna põnnide kooskasvamise rõõm

Juba pisut enam kui aasta toimetab Emajõe Büroohotelli ruumides Supilinna Lastehoid, mis mõeldud kõige pisematele ehk 1,5–3 aastastele põnnidele.

Enne lastehoidu tegutses samades ruumides Kikerkohvik. Nüüd mängivad, laulavad, tantsivad ja toimetavad seal hoidjate hooliva pilgu all kümme pisikest (aga südames juba nii-nii suurt) sõpra.

Idee teha oma lastehoid oli hoidjate Aliisi ja Pille peas keerelnud juba päris mitu aastat, kuid esialgu jäi puudu kogemustest ning julgusest. Kogemusi saadi paari aasta vältel erinevates eralaste-hoidudes nii Tartus kui ka Pärnus. Kord sattusid Pille ja Aliis ühte rühma töö-

le ning lõunapausidel, kui pisikesed magasid, arutasid, mis võiks nende endi lastehoius teisiti olla. Ühiste ideede najal kasvas julgus ning niimoodi asutigi põhitöö kõrvalt lastehoiu loomisega tegelema.

Parim koht lastehoiule

See, et ühine unistus täitub just Supilinnas, ei olnud kohe algusest peale selge. Kõige keerulisem oli lastehoiule kodu leida: peavad olema avarad ja valgusküllased ruumid, uksest väljudes ei tohi laps sattuda suurele sõiduteele, hea ligipääsetavus peab olema nii autode kui ka lapsevankritega ning tarvis on võimalust lastega liikluskärgast eemal õues viibida.

Endise Kikerkohviku ruumid võlusid

oma avaruse ja lastesõbraliku koloriidiga ning võitsid kiirelt hoidjate südame. Seejärel avastati, et just Supilinn ongi lastehoiu jaoks parim koht. Suurimaks väljakutseks oli abiruumi ümberehitamine vannitoaks, kuid õnneks leidis vajalikul hetkel palju häid inimesi, kes olid valmis appi tulema.

Uksed avati 1. märtsil 2017 kümnele lapsele. Esimesel kolmel päeval hoiti uksed kõikidele huvilistele avatud. Üllatus oli suur, kui hoitu külastas kohe üle 50 inimese ning lastehoiu kohad broneeriti ka alles mõnekuusetele beebidele.

Lisaks avaldasid oma poolehoidu ka pered eelmisest töökohast: nende lapsed

otsustasid tädi Aliisi ja Pillega kaasa „kolida”. Esimene nädal uues lastehoius oli täis elevust, rõõmu, laste kilkeid ning hulganisti positiivseid emotsioone.

Halli argipäeva Supilinna Lastehoius ei ole

Praegu on lastehoiu kümnest lapsest neli Supilinnast, üks Ülejõelt ning ülejäänud kaugematest linnaosadest või Tartu linnapiiril asuvatest valdadest. Supilinnalased on lastehoiu enda jaoks üles leidnud ja toovad oma pisikesi sinna hea meelega.

Igapäevasteks laste lemmikuteks Supilinnas on kiigeplats, botaanikaäed, Ema-jõeäärne promenaad ning Marja tänava mänguväljak. Suvel püütakse võimalikult tihti jõuda mõlemal pool Ema-jõe asuvasse randadesse ning talvel Tähtvere parki kelgutama. Laste suurteks lemmikuteks on ka Herne pood ja Saiašahwer. Hoidjatele meeldivad aga tänavaraamatukogud, sest sealt leiab tihti uusi unejuturaamatuid.

Praeguses rühmas on kokku sattunud pigem aktiivsed lapsed, kes eelistavad käelistele tegevustele muusika- ja liikumistunde, jooksu- ja ringmänge, hüppamist, ronimist, kiikumist, ehitamist, rollimänge ja muidugi palju-palju õues olemist. Supilinnal on neid võimalusi ohtralt pakkuda.

Vaieldamatuks lemmiktoiduks on lastel kodune ühepajatoit, mida tellitakse alati rohkem. Samuti meeldivad lastele supipäevad ning pannkoogihommikud.

Lisaks igapäevasele hoiule on võimalik oma laps Supilinna Lastehoidu tuua ka tunnihoiuks, mis on samuti väga populaarne. Siiski püüavad hoidjad tunnihoidu valida lapsed, kes käivad hoius pikemaajaliselt, et lastehoiu sisekeskkond püsiks stabiilsena ning võõraid inimesi ei liiguks liiga palju. Tänašeks päevaks on üheskoos mänginud ja kokku kasvanud 25 täiskohaga hoius käivat last, pluss siia juurde veel kümmekond tunnihoiu last.

Mis saab edasi?

Nii nagu ilmselt enamikes Tartu erahoidudes, on ka Supilinna Lastehoiu vabadele kohtadele järjekord. Tulevikus kavatakse mudilasi Supilinna lastehoidu vastu võtta veel hea mitu aastat ning ehk avada ka uus rühm pisut suurematele. Oleks ju lihtsalt imeline, kui sama linnaosa lapsed saavad võimalikult pikalt koos kasvada ning aeg-ajalt pärast hoiupäeva lõppu ka ühe või teise koduhoovis trehvata ja palli mängida.

Kadi Rutens

Linnaloodust jääb järjest vähemaks

Supilinnas ehitatakse üha enam ja siinsed kaas-asukad, linnud, loomad ja putukad peavad kohanema uute elutingimustega. Enam pole palju tühje krunte, kus võrsub võsa või kõrge rohi.

Kruntide pinda tõstetakse ja looduslikud veekogud kaovad või kahanevad. Nii ei jäägi loomadel, lindudel, putukatel ja kahepaiksetel muud üle, kui kolida.

Näiteid ei ole vaja kaugelt otsida. On tore, et vana jalakäijate sild jõe äärest ära viidi. Ilmselt taheti kõige paremat, kui jõeäärne ala muudeti võsa asemel metsiku pargi sarnaseks, ja tore on sealt lapsega läbi jalutada. Siiski kipun mõtlema, mida selline muutus kõigile seal pesitseva ja olla armastanud olenditele tähendas. Maapinnal elanud pisikestele tegelastele sai see vägagi tõenäoliselt hukatuslikuks. Lindude liigirikkus sealkandis ilmselt vähenes. Tuleb tunnistada, et mulle lihtsalt meeldiks, kui Supilinnas säiliks inimkäest puutumatut loodust. Seda on aga üha vähem ja vähem.

Enam pole lompe, kus lobistavad pardid

Meie kodu on Piiri tänaval ja siin on eriti hästi näha, kuidas kõik muutub. Meie ümber olid tühjad krundid. Piiri 20 krundil oli igal kevadel ja sügisel suur lomp, kus meeldis olla partidel ja naerukajakatel. Pardid tulid meiegi krundile veega täidetud kraavist tigutsid otsima. Sel

Veel laulab karminleevike ja õitseb kahkjaspunane sõrmkäpp.

Kaie Kasemets-Remmeli fotod

kevadest me neid ilmselt enam ei näe. Kapsa tänava ehitamise tagajärjel kadusid meie õuest vesilikud. Kapsa 4 ja 6 majade ehitamiseks võeti maha võsa, kus seni käis vilgas lindude tegevus ja näha oli nii karminleevikesi kui lehelinde. Kui tihased ja varblased on linnas päris hästi kohanenud, siis karta on, et meie oma koduõues enam karminleevikesi ei näe. Rääkimata kõigist neist tegelastest, kes on end sisse seadnud allikatest tekkinud tiigi ümbrusesse – alates hiidvesimardikatest ja lõpetades mügridega. Nendegi elupaik kaob üsna varsti.

Üks metsiku looduse paigake on Supilinnast igaveseks kadunud. Sest ei üld-ega detailplaneering ei näe Supilinnas ette loodusesaarekesi. Kahju! Mõelda vaid, kui Supilinn oleks Tartu pärl, kus teadlikult säilitataks linnalooduse mitmekülsust!

Kaie Kasemets-Remmel

Seitse aastat Herne tänavas

Supilinn. Teisi kohti oma tulevase kodu tarbeks me üldse ei kaalunud. Siis tuli müüki kahetoaline renoveerimist vajav korter Herne tänaval, hoovipealses majas.

Täielik peldik, kui nüüd aus olla. Aknad segi pekstud, põrandad ahju pandud ja ahjud seejärel maha lammutatud. Elektrit pole, kanalisatsioonitoru on viidud otse läbi laetala. Majal on osa vundamenti puudu, katus laseb lahinal läbi. Korteriuksele on joonistatud suur fallos. Märjal ajal pääseb majani teeks pandud laudu mööda hüpeldes, aga mõnikord on vett nii palju, et lauad ujuvad minema. Maapind on prügi täis. Toad on prügi täis. Prügivaba kohta vist polegi. Aga õhtupäike paistab kevad-õhtul kööki sisse ja suures metsistunud hoovis õitsevad sirelid. Unelmate kodu! Me ei mõtle pikalt, enne kui ennast sellesse renoveerimisprojekti mässime.

Kõverused said armsaks

Sellest saab nüüd seitse aastat. Peaaegu nii kaua võttiski ühe pisikese korteri renoveerimine. Nii võib juhtuda, kui proovid sellise ootamatult suureks paisunud projektiga põhiliselt omal jõul ja oma põhitöö ning pere kõrvalt hakkama saada. Aeglasel tegutsemisel on omad miinused, aga ka suuri plusse. Õppisime seda pinda väga põhjalikult tundma. Iga palk, iga pragu, iga aknaruut. Kõik on läbi käidud, katsutud, mõõdetud, uuritud. Vana maja on kõver ja kapriisne. Täiesti sirge lagi ei olegi valikus. Tuleb teha selline lagi, mis on kõige vähem kõver. Vundament on liiga madal, aga tõsta seda ei saa, sest siis tõuseb põrand laele liiga lähedale. Muudkui mööda ja arvuta, plaani ja mõtle ringi.

Aga samm samm haaval läheb olukord üha paremaks (ja vahepeal ajutiselt halvemaks ka). Sibiauto tõmbab vana kuivkempsu tühjaks, aga kõrge pinnavee tõttu täitub see kangekaelselt uuesti. Lõpuks tõstame haisvat vedelikku kiirelt ämbritega välja ja täidame augu seintest maha lõhutud krovhiga. Lagunenud ahjutellistest ja kruusast teeme tee, mis on iga ilma-ga läbitav. Kaevame mädanenud põrandad välja ja meie elutoast saab ajutiselt basseini, aga varsti on mudaaugu asemel põrand ja uus puupliit hakkab kõledaid ruume kütma.

Vanad aknad saavad pärast aastatepikkust renoveerimist tagasi ette ja päike pääseb jälle tube valgustama. Ropu korteriukse asemele paneme vana ja vääri-

Enne ja nüüd: vanast räämas majast on saanud õdus, hingega kodu.

Helen Hiiemaa fotod

ka välisukse, millel on aukartustäratavad üksteist värvikihti. Siseuksed on samuti mitmenda ringi omad. Asjade ja materjalide taaskasutus tundub ainuke loogiline lahendus, samuti looduslike ehitusmaterjalide valik. Üks meie abimeestest ohkab raskelt, kui me järjekordselt palume tal ehitusvahu asemel takku kasutada.

Aegluse talumatu ilu

Kui miski on algusest peale tükk tüki haaval üles ehitatud, muutub see väga omaks. Silitame paljaste varvastega siledat seebi-

tatud põrandat ja toetame taguotsa soojale lesole. Igal põrandalaua ja tellisel on oma lugu. Kõik need on siia käsitsi kohale tassitud (autoga tänavalt meie majani ei pääse) ja hoolikalt paika sätitud. Paljud neist rohkem kui üks kord. Renoveerimine on suur töö, aga ka suur looming. Mõnikord takistab seda loovust talumatult aeglane ehitusprotsess, aga siis teatas üks meie ehitusabilistest, et tema lähtub majast, mitte inimesest. Mis on see paar kuud või aastat ootamist võrreldes maja saja-aastase ajalooga? Tühiasi!

Helen Hiiemaa

Head ja halvad hallitusseened: mida nendega teha?

Vanade majade või kehva ventilatsiooniga korterite puhul tasub silmas pida, kui puhas on sissehingatav õhk. Allergia puhul võib kahtlustada hallitusseeni.

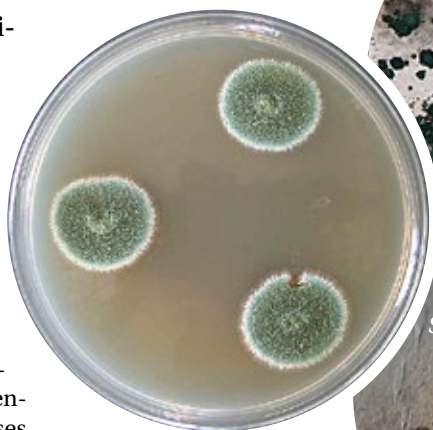
Hallitusseened on meie ökosüsteemi lahutamatu osa, neid leidub kõikjal, nii õhus, erinevatel pindadel kui ka inimese nahal ja riietel. Hallitusseente rolliks on elutu orgaanilise aine lagundamine ning ilma nendeta oleks võimatu aineringsus looduses.

Kui räägime seenest, siis tuleb meil ikka silmade ette pilt kübara ja jalaga seenest. Samas on seeneliike, mis moodustavad selliseid viljakehasid, seenemaailmas väga vähe. Seeneliike on üldse teadlaste arvates umbes poolteist miljonit ja enamus neist on mikroseened, mille eoseid ja seene- niidistikku me ühekaupa ei näegi. Alles siis, kui sellised seened moodustavad koloonia, muutuvad nad silmale nähtavaks. Kolooniaid me nimetame hallituseks ja mikroseeni tinglikult hallitusseenteks.

Ühelt poolt me vajame hallitusseeni, teisalt võivad hallitusseened tekitada inimestele olulisi terviseprobleeme, alates kõhast-nohust ja lõpetades sisemiste verejooksudega. Seega tuleb hallitusseente puhul alati hinnata, millised ja millises kontsentratsioonis hallitusseened on inimesele kasulikud ning ohutud. Just nii, hallitusseened on meile ka kasulikud.

Kasulikud hallitusseened inimese elu ei häiri

Tavalised hoonetes ruumiõhus olevad hallitusseened on kerahalliku ja pintselhalliku ehk *Aspergilluse* ja *Penitsilliumi* perekondade liigid. Neid võib olla ruumiõhus isegi kuni 500 PMÜ/m³ (pessa moodustavat ühikut kuupmeetris õhus) ja inimene tunneb end ruumis hästi. Vaid üksikud liigid nagu *Aspergillus versicolor*, *Aspergillus fumigatus*, *Aspergillus flavus* ja *Aspergillus niger* võivad sellise kontsentratsiooni juures tervisehäireid tekitada. Kolmas perekond, mis sageli on ruumiõhus esindatud, on *Cladosporium*. Ka selle perekonna seeneliigid on suhteliselt ohutud, vaid *Cladosporium cladosporoides* on tugevam allergen.

Aspergillus penicillioides

Stachybotrys chartarum

Mõned seened tekitavad allergiat

Kõige ohtlikum on meie kliimavöötmes hoonetes hallitusseen *Stachybotrys chartarum*. Juba 100-150 PMÜ/m³ võib tekitada inimestel tugevaid allergia- nährte ja tervisehäireid. *Stachybotrys chartarum* eritab oma elutegevuse käigus mükotoksiini, mis levivad õhu kaudu inimeste organismi.

Kõik nimetatud kahjulikud liigid on liigniiskuse indikaatorid: selleks, et kolooniaid moodustada, on vajalik tugev materjalide märgumine. *Stachybotrys chartarum* vajab oma arenguks eriti rohket liigniiskust – materjali pind peab nende seente arenguks olema kaetud õhukese veekihiga. *Stachybotrys chartarum* eelistab toitumiseks tselluloosi sisaldavaid materjale ehk kasv on kõige intensiivsem paberil, kõrrelistel, papil ja puidul.

Selleks et vältida ohtlike hallitusseente arengut hoonetes, tuleb kontrolli all hoida kasvukeskkond ehk materjalide pinnad peavad olema kuivad ja puhtad. Just niiskuse, orgaanilise aine ja soe keskkond on seenele aktiivseks arenguks vajalikud. Niiskuseallikaks võib olla torustiku või sademevee leke, vee kapillaartõus materjalides või veeauru intensiivne kondenseerumine pindadel.

Märgumise põhjuseks võib olla ka lilled kastmine, duši kasutamine, toidu valmistamine ja paljud muud inimtegevusega seotud toimingud.

Orgaanilist ainet, mida seened lagundavad, leidub hoonetes hulgaliselt. Lisaks

toiduainetele sisaldavad orgaanilist ainet paljud materjalid nagu paber, looduslikud ehitusmaterjalid, kangad ja muud inimeste poolt kasutatavad esemed. Isegi õhus levivas tolmus on orgaanilisi ühendeid, mis ladestuvad pindadele. Seega on kahjustuse vältimiseks vajalik koristamine ja pindade kuivatamine. Viimaseks soovituks hallitusseente kolooniate tekke ennetamisel

on ammutuntud tõde – säilitage

toitaineid jahedas kohas ning jälgige „parim enne“ tähistust. Ärge jätke lagunevaid toitaineid teistega kokku, sest sealt levivad seeneeosed kiiresti õhu kaudu laiali.

Kokkupuudet hallitusseentega on üsna võimatu vältida. Tervisekaebuste tekkimisel (nt hingamisteede probleemid, limaskestade (nina, silmad) põletikud ja/või allergia- nährud) tuleb kindlasti kontrollida elu- või tööruumide õhus olevaid mikroosakesi.

Hallitusseente vastu saab abi

Kui hallitusseente probleemid on muutunud teie kasutatavas ruumis juba tõsiseks – kolooniaid on tekkinud massiliselt, siis tuleb kahjustatud pindasid ja ruumiõhku töödelda desinfitseerivate ainetega. Parimateks on alkoholipõhised tooted, vesinikülhapendi (vesinikperoksiidi) lahus ning naatriumhüpokloritit sisaldavad ained. Kahjuks on kemikaalide mõju hallitusseente puhul väga lühiajaline ning ei taga pidevat kaitset. Kui oma jõududega probleemi jagu ei saa, on soovitatav pöörduda tõrjele spetsialiseerunud ettevõtte poole. Pärast tõrjet on kindlasti vajalik kontrollida hallitusseente osakeste hulka ja liike ruumiõhus, et hinnata tõrje efektiivsust.

Kalle Pilt, Eesti Mükoloogia- uuringute Keskus SA

Lüigirikas Supilinna aed pakub silmailu ja varjupaika

Supilinn on linnajagu, kus hinnatakse looduslähedast, lihtsat ja keskkonnasõbralikku eluviisi.

Aiamaad ja õuealad on parajalt suured, et neid loodussäästlikult majandada.

Looduslähedane aed ei tähenda hooldamata aeda, vaid liigirohket, elust keevat ja silmale ilu ning vaheldust pakkuvat roheala. Supilinna aedades võiks harrastada permakultuuri, kasvatada ja ka paljundada ilutaimi (kasvutingimused on igati soodsad), kasvatada viljapuid, marjapõõsaid ja köögivilju, nagu seda ka läbi aegade on tehtud. Võrreldes oma kohati liivase, kohati savise taluaiamaaga Põlvamaal pean nentima, et samad taimed Supilinnas lausa vahavad kasvada.

Mida oma aeda kasvama panna?

Kui aiamaad on piisavalt, et sinna istutada ka marjapõõsaid ja viljapuid, on mõistlik kasvatada haigus- ja külmakindlaid sorte, mida võib Supilinna vanemates aedades praegugi kohata: õunapuudest 'Liivi kuldrenett' ja 'Talvenauding'. Pirnipuudest 'Pepi', ploomipuudest 'Liivi kollane munaploom', 'Noarootsi punane', hapukirsipuudest 'Turgenevka', 'Nõmme liivakirss', mustsõstrast 'Pamjat Vavilova'. Sama kehtib ka ilupuude ja -põõsaste kohta – kui aeda valida haigus- ja külmakindlad sordid, jääb ära suvise pritsimise ja talvise katmise vaev.

Juba ainuüksi Supilinna linnaosa nimeetus võiks meelitada rajama aeda köögi-viljapeenraid. Viimasel ajal on linnaaiandus jälle au sisse tõusnud ja kogukonnaaiadki tegutsevad mitmel pool linnas. Oma köögiviljaaias oleks kahjurite ja haiguste ennetamiseks kasulik kasvatada kõrvuti seltsilistaimi, kelle ülesandeks on ligi meelitada kasulikke ja peletada kahju-

likke putukaid ning varustada mulda toitainetega. Porgandipeenra kõrvale sibulad, salati naabriks peiulill ja maasikapeenrasse küüslauk. Aiamaal peaks kasutama külvi-korda – mitte kasvatama samal peenral üht ja sama kultuuri või samasse sugukonda kuuluvaid taimi järjest mitu aastat. Mulda rikastavad erinevad liblikõielised taimed. Kahjureid aitab vältida ka õige külvi-aeg – porgand-hernes külva varakult või siis pisut hiljem. Kahjurite eest kaitseb taimehakatisi tõhusalt katteloor. Köögiviljataimed tuleb harvendada, et õhk pääseks liikuma ja päike peale paistma, sama kehtib ka ilutaimede kohta.

Satikate ja tigude nuhtlus

Supilinna niisketes ja viljaka mullaga aedades on tavaline, et suveõhtuti lähematki aiaringkäiku tehes kostab jala all ebameeldivat praginat. Tigusid on palju, sest elukeskkond on neile siin igati sobilik. Mida siis tigudega ette võtta? Võimalus on nad õlle, arbuusikoore, mahapandud lauatiiki või muu lõksu abil kokku meelitada. Või kaitsta peenart teravatükilise ja kuiva multšimaterjaliga. Hea on, kui tigu-denuhtlust aitavad lisaks kontrolli all hoida ka rästad ja siilid.

Rooside avanemata õienuppudel ja viljapuude lehtedel võib aeg-ajalt näha lehetäisi, kes imevad taimedest mahla ja kurnavad neid. Kahjurputukatest toituvad aias lepatriinud, põõsalinnud, tihased ja kuldnohk. Nii lindudele kui ka kasuritele meeldib lüigirikas aed. Mida rohkem erinevaid liike aias kasvab, kusagil aiasopis ka prahitaimi ja umbrohtu, seda sobivam elukeskkond see neile on.

Haiguste ja kahjurite nagu palju muugagi siin elus on kasulikum ennetus kui tagajärgedega tegelemine. Seega – terves optimeeritult väetatud mullas ja sobivas kasvukohas taimed ei haigestu ega ole ka toidulauaks kahjuritele. Liigne lämmastikväetis (ka sõnnik) nõrgestab taimi ja ei lase

Supilinna viljakas pinnas on iluaianduseks suisa loodud.

omastada muid makro- ja mikroelemente. Hapulembesed taimed kasvagu happelises, kuivataluvad kuivas, varjutaimed varjulises kasvukohas.

Kui aga siiski tõrjumisest pääsu pole, sobib näiteks jätta joomata pudel coca-colat ja pritsida sellega hoopis roose või hoida nõudepesus kokku Fairy pealt ja kasutada seda samuti kahjurite tõrjeks. Tõhus on ka roheline seebi lahus. Tõrje- ja väetiseleotisi saab valmistada soolikarohust, koirohest, kõrvenõgesest, põldosjast, raudrohest, tomati lehtedest jpm. Sipelgate vastu aitab jahvatatud must pipar ja kaneel.

Tõnu Runneli foto

Rohkem elu! Rohkem tolmeldajaid putukaid, kasureid ja linde!

Et lindudel, kasulikel putukatel ja loomakestel aias mõnus oleks, võiks aianurka jätta väikse oksahunniku, ohaka- või nõgese-puhmiku, kasvatada aias nektaririkkaid ja saaki andvaid taimeliike, mille seemneid linnud võimalikult pika aja jooksul süüa saavad. Lindudele oleks hea meisterdada pesakaste, jätta aeda mõni tiheda võraga puu või põõsas ning valmistada väike vee-silm.

Tolmeldavaid putukaid meelitavad ligi

nektaririkkad taimed. Need on harilik kunkerpuu, läätspuu, vaarikas, ebajasmiinid, viirpuud, harilik lodjapuu. Püsi- ja suvelilledest erinevad sibullilled, purpur-siilkübar, hambuline kobarpea, moldaavia tondipea, mesiohakad, tähkjas liatris, tihashainad, hiidiisop, aubrieeta, mehhiko päsmaslill, lilltubakas, rand-kivikilbik, vesikanepid, ohtene mõrsjalill, öölevkoi, värv-neiusilm, tähkjas lavendel, harilik iisop, murulauk, liivateed, harilik pune, erinevad mündid, ahtalehine peilulill, harilik soolikarohi, aedmonarda, naistenõgesed, harilik kosmos, harilik saialill, kirju salvei, heleenium, erinevad mailased, argentiina raudürt.

Muru ei pea olema pelgalt ühetasane ilmetu roheline asfalt, vaid võib olla hoopis põnevam ja liigirikkam variant, kus kasvavad sõbralikult kõrvuti harilik võilill, teeled, valge ristik, lõhnav kummel, harilik käbihein ja lepiklill.

Suvel oleks tarvilik sellise muru niitmisest teha vähemalt kolmenädalane paus, et taimed saaksid õitseda, viljuda ja seemneid levitada. Murusse sobivad kenasti ka mitmed sibullilled, nagu kollane kuldtaht, siniliilia, krookus, harilik kobarhüatsint ning lumi- ja märtsikelluke.

Margit Veromann

Kristiina Praakli fotod

Herne tänava esimesel täikal külastajaid jagus

Idee korraldada Herne tänaval täika tekkis, nagu ikka, riidekappi vaadates. Tohhoo tont, kui palju riideid võib ühel inimesel olla! Küllap on teistelgi vaja vanast kilast-kolast ja nodist lahti saada?

Meid inspireerisid hiljuti toimunud XVI Supilinna päevad, kus saime võimaluse korraldamisele kaasa aidata. Supilinna seltsi juht Kristiina ütles, et ta on uutele ideedele alati avatud ning valmis appi tulema.

Otsustasime täika pidada Herne tänaval: Anu oli täikat just sel tänaval unes näinud, ja lisaks on Herne tänav puhas ja pikk peatänav, kus liigub palju inimesi. Panime paika kuupäeva ja kellaaja ning

taotlesime Tartu Linnavalitsuselt loa avaliku ürituse korraldamiseks. Järgnevalt pidasime nõu Herne poe omaniku ja naabermaajade elanikega, et saada nõusolek täika korraldamiseks nende majade ees.

Jõudiski kätte kauaoodatud laadapäev augusti lõpus. Müüjad olid õigeks ajaks platsis ja ega külastajadki tulemata jäänud. Olime küll veidi murelikud, kuna samal päeval toimus Tartus muidki täikaid. Sellegipoolest jätkus nii külastajaid kui müüjaid ning meie suureks heameeleks avas oma hoovi Saiasahwer. Leidus kodupagareidki, kes oma maitsvaid küpsetisi pakkusid, ja ilm oli suurepärase.

Herne tänava täika korraldamine oli nii-võrd vahva kogemus, et kavatseme seda ka tänava teha. Aitäh kõigile, kes meie esimesel täikal osalesid. Loodetavasti näeme jälle, ja kõik on teretulnud!

Iiris Jämsén ja Anu-Kristel Unt,
Tartu Kesklinna Kooli 9. klassi õpilased

Kus on Riku?

Riku on üks Supilinna sümbolaid. Kuue pika aasta jooksul võis seda väikest sõbralikku koerakest näha Tähtvere 25 maja juures istumas ja möödakäijaid silmitsemas, kuni üks kihutav auto selle järjepidevuse lõpetas.

Kui päris Rikut enam ei olnud, tehti temast Supilinna seltsi eestvõttel bareljeef. Järgmised kuus aastat said möödujad ainulaadset koera bareljeefi imetleda, aga siis vajas vana maja põhjalikku remonti. Õigupoolest nii põhjalikku, et praegu laiutab Riku maja kohal auk.

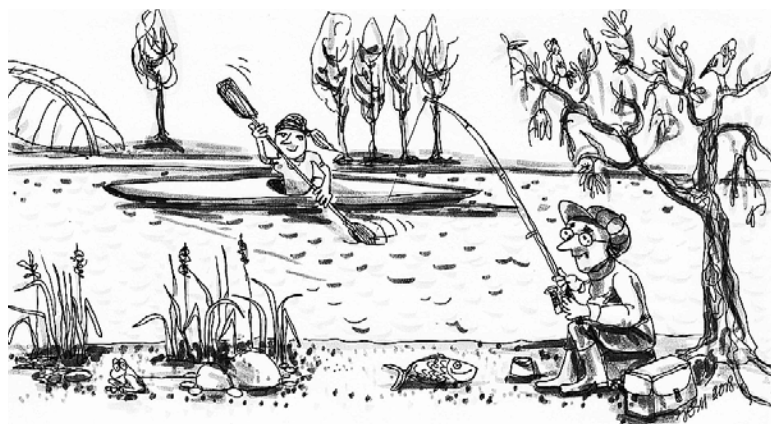
Koerakese pärast muretsemiseks põhjust siiski ei ole. Kui Tähtvere ja Marja nurgale taas maja kerkib, saab Riku oma tuttava koha tagasi. Seniks on ta ühe Tähtvere tänava maja esikus hoiul.

Riku bareljeef avati pidulikult 2011. aastal. Selle autor on meister Taavi Tiidor.

Helen Hiimaa

Mari-Ann Remmeli ja Virgo Siili fotod

Supilinna kalanaine teab, et ...

- Õngerkorki vette heites võid selle avastada hoopis papli otsast.
- Sõudebaasi võistlused toimuvad alati siis, kui põhjaõng on sisse visatud.
- Sel ilusal päeval, kui kala võtab, saabuvad kindla peale skuutritega paarutajad.
- Kalale minek võib lõppeda koristustalgutega, sest keegi on just randa vedanud kastide viisi vanu reklaame ja muud prahti ja ilm kisub tormiks.

Kirja pannud ja joonistanud **Josh**

Kultuuriuudised

Armastusega, Vincent

26. aprillil linastub Elektri-teatris animafilm „Armastusega, Vincent”. Film äratav ellu Vincent van Goghi maalid, et rääkida kunstniku elu- ja surmalugu. Ühtlasi on tegu maailma esimese täies mahus käsitsi maalitud täispika filmiga.

<https://elektriteater.ee/filmid/armastusega-vincent/>

Mülleri Sassi klaver kui kontrakultuuri tähis

5. aprillil esitas kontrakultuuri aktiivgrupp koosseisus Kaisa Maria Ling, Toomas Raudam, Raimu Hanson, Mart Hiob, Aliis Liin, Kristiina Praakli, Asko Tamme, Marja Unt, Kersti Unt ja Heiki Vilep Tartu linnavalitsusele ning linnapeale Urmas Klaasile ettepaneku luua Tartu linna kontrakultuuri tähis Raudami pakutud klaveri näol („Monument on klaver ja süjelärakas” 4.2.2018 Tartu Postimees).

Üheks võimalikest kohtadest pakuti kavandatava Marja silla lähiumbrus.

Eelmise aasta jahe ilm ei takistanud supilinnlastel päevade melust osa saamast. Kohe-kohe tulevad XVII Supilinna päevad!

Jaak Kikase fotod

Supilinna vaim ei ole kuhugi kadunud

Mida toovad endaga XVII Supilinna päevad?

Supilinn on legendaarne. Kodanikuaktivismi, kontrakultuuri, tervisliku ja loodusega kooskõlas elamise, taaskasutuse, kunsti ja kirjanduse raskuskeskmena on Supilinn tuntud üle Tartu ja kaugemalgi kui alternatiivne, värvikas ja inspireeriv linnaosa.

Eks tõi minugi siia sõnuleletamatu igatsus. Ja ma ei igatsenud mitte ainult maalilisi tänavaid ja madalaid puumaju, rohelist ja jõge, ahju küdemise lõhna ja hommikust kuke kiremist (sest tõesti, kusagil Meloni-Tähtvere ristis elab üks äärmiselt normaalne kukk), vaid eelkõige siinseid inimesi. See on olnud minevikus ja on siiaaani üks haruldane inimtõug – täis hakkamist ja kangust, uhkust oma kodu üle ja meeletut hulka häid ideid. Just nende inimeste lugusid ja legende soovin XVII Supilinna päevade korraldajana esile tõsta, sest Supilinna vaim ei ole teps mitte kadunud, vaid pulbitseb endiselt Emajõe kaldal.

Supilinna päevad esitlevad nelja päeva jooksul inimesi ja igatsejaid säravas kevadis valguses (parem oleks, ilmataat!).

- **Neljapäeval** avatakse päevad pidulikult Raekoja platsil ning seejärel on kõik oodatud Supilinna, kus läheb kohe tegutsemiseks – toimub menukas **loodusretk Aire Orula** eestvedamisel, samal ajal võivad lapsed ja noored osaleda **orienteerumismängus**. Kell 20 on oodatud kõik huvilised, linnaosa vanimad ja endised elanikud jagama oma mälestusi ning lugusid Supilinna laste-

hoidu, kus toimub **Luguring**.

- Kultuurisel **reedel** on võimalus osaleda lõbusal **ekskursioonil Utopia poiste Siim Lille ja Rauno Alliksaare juhtimisel** ning õhtul kell 20 toimub traditsiooniline **kirjandusõhtu Emajõe 12 aias**. Esinejateks on seekord kuulsad Supilinna-igatsejad: Enn Lillemets, Jüri Talvet, Leelo Tungal ja Piret Bristol.
- **Laupäevane** suurejooneline **platsipäev** saab aga alguse juba enne kukke ja koitu, kui varahommikul **püüame Emajõe ääres kala** koos kirjanik Olavi Ruitla-sega. Päeva jooksul astub pealaval üles nii mõnigi eelmiste festivalide lemmik, kuid on ka uusi nimesid ja suisa üllatajaid. Taas on kutsutud **lapsed ja noored, Allikabänd** ning eelmise aasta publikulemmik **SMS Tuhkwizza**. Saarlasena ei saanud ma kutsumata jätta ka mõnda kodusaare parimat. **Monstercõuq ja Punktesefaliit** pakuvad saaremaist punki ning kõige kaugemalt pärit ansambel Kii toob otse Sõrve säärelt meile uusimat folki. Bluusi eest hoolitsevad Randal Randoja Unplugged ja muidugi mina ise projektiga **Kaisa Ling Thing**.
- Laupäeva õhtu kujutab endast aga maani **kummardust kontrakultuurile**, mille mälestuseks on Toomas Raudam pakunud, et võiks taevasse riputada monumendi, kus Sass välgutab alla oma paljast perset, nagu kontrakultuurile kohane. Pühendangi need Supilinna päevad **Aleksander Mülleri** ehk **Mülleri Sassi** mälestusele, kelle kavalad silmad piidlevad külastajat ka selleaastaselt logolt. Sass on osa Supilinna vaimust ning seda ei tohi meie, uued ja noored supilinnlased

unustada. Mistõttu on rõõm kuulutada välja festivali **peaesineja Vennaskond!** Supilinna kaua oodatud ja supilinnlastel pidevalt meeles mõlkunud, kontrakultuurile hümne loonud ansambel saab sel aastal tänu Supilinna seltsi pealiku Kristiina Praakli väsimatule tööle ja Tartu linna toetusel lõpuks ometi Supilinnas üles astuda, pealegi veel kavaga, milles kõige tipuks kadunud Sassi palasid.

- Pühapäeval aga avavad supilinnlased oma hoovid ja südamed ning näitavad kõikidele külalistele, millised on nende lood, legendid, parimad ideed ja laulud. Kutsun üles alal hoidma seda kontrakultuurset, kanget ja alternatiivset kogukondlikku vaimu, mis sel aastal hakkas vastu kavandatavale tselluloositehasele ning et jätkuks supilinnlasi, kes elavad ikka veel harmoonias oma naabrite ja üleaadsetega, teevad koos tööd ja peavad ka pidu, nagu võibki 26.-29. aprillini näha. Olete oodatud koos meiega meenutama, igatsema ja pidu panema, nagu Supilinnas kombeks.

Kaisa Maria Ling,
Supilinna päevade 2018 peakorraldaja

XVII Supilinna päevad

KAVA

25.-29. aprillil 2018

TALGUPÄEV

Kolmapäeval, 25. aprillil:

18.00 Talgud. Koguneme kiigeplatsil.

TEEKONNAD JA LOOD

Neljäpäeval, 26. aprillil:

17.00 Supilinna päevade pidulik avamine Raekoja platsil ja ühine jalutuskäik Supilinna.

18.00 Loodusretk Aire Orula juhtimisel. Koguneme kiigeplatsil kiige juures.

18.00 Orienteerumismäng lastele. Koguneme kiigeplatsil lõkkeplatsi juures.

20.00 Supilinna Luguring Supilinna lastehoiu Emajõe 1a. Räägime mälestusi ja legende. Üritust filmitakse.

KULTUURNE PÄEV

Reedel, 27. aprillil:

18.00 Supilinna kultuuriekspeditsioon. Anname ka üle Supilinna parima maja märgi. Koguneme Herne poe ees. Korraldab Utoopia.

20.00 Kirjandusõhtu „Supilinna igatsejad“ Emajõe 12 hoovis. Esinevad Enn Lillemets, Jüri Talvet, Leelo Tungal ja Piret Bristol.

PLATSIPÄEV

Laupäeval, 28. aprillil:

Hommikul jõe ääres:

6.30–8.00 Looduskirjelduse seminar. Kalapüük ja uhhaakeetmine Olavi Ruitlase, Tartu loodusmaja ja Muhe Mahega. Koguneme kiigeplatsil.

Pealaval kiigeplatsil:

12.30 Platsipäeva avamine

13.00 Tantsukool Shaté

13.30 Tähtvere tantsukeskus

13.50 Musaklubi lapsed ja noored

14.30 Tantsukool Shaté

15.00 Allikabänd

15.45 Küi

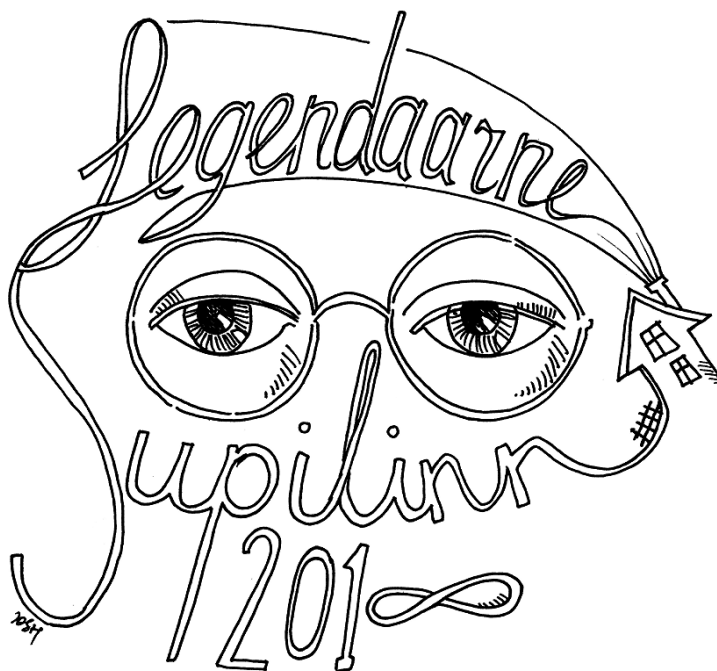
16.45 Randal Randoja Unplugged

17.45 Monstercouq

18.30 Punkentsefaliit

19.15 Kaisa Ling Thing

20.00 Tuhkwizza

21.15 Merca ja Urve

21.50 Örnad Öied

22.00 Vennaskond

Tegevused kiigeplatsil:

11–15 Restaureerimiskeskus õpetab vanade akende hooldamist. Võta kaasa oma aken!

11–17 Maaülikooli telgis saab meisterdada käsiõnge. Lisaks väljapanek veeelustikust.

11–17 Naiskodukaitse Tartu ringkonna telgis tutvustatakse Ohutushoiu põhimõtteid.

11–17 Tartu Eksperimentaalse Rattatehase telk. Parandatakse jalgrattaid ja võib proovida vigursõitu.

Lisaks täika, toitlustus- ja piknikuala, tegevused ja mänguväljak lastele, tasuta rattaparkla, Supilinna seltsi, Musiklubi ja Spordimuuseumi infotelgid ning tegevused.

Botaanikaiaia programm:

11–17 Tutvustame kiigeplatsil konteinerhaljastuse ideid ja pakume kompostmulda.

15.00 Oa tänava kasvuhoonete ekskursioon. Koguneme Oa 4/6 ees.

Tegevused lastealal:

11–17 loodusmaja telgis lõbusad tegevused suurtele ja väikestele. Õpetame sääsepilli valmistamist ja jäätmete sorteerimist, saab mängida ja joonistada. Lastealal mänguväljak ja liivakast.

Lodjakoja jõeprogramm:

7–8.30 Hommikune looduslodja linnulaulu kuulamise retk. Koguneme Supilinna kail. 6/9€

Tunnised lodjasõidud (väljumistega 12.00, 13.00, 14.00 ja 15.00). 4/6€

Samal ajal veel:

12–20 avatud Emajõe 4 kodukohvik.

16–19 toimuvad sõudebaasi võistlused Emajõel.

Kavas võib ette tulla muudatusi

Peakorraldaja Kaisa Ling (5345 4841), kaisamaria.de.la@gmail.com
Supilinna seltsi juht Kristiina Praakli (5624 0553)

KÕIK ÜRITUSED ON TASUTA

(v.a lodjasõidud ning õpitoad – täpsem info kavas)

XVII Supilinna päevad

KAVA

25.-29. aprillil 2018

AVATUD HOOVIDE PÄEV

Pühapäeval, 29. aprillil:

Supilinnased avavad oma ukсед, väravad ja südamed. Avatud hoovikohvikud.

- 11-15 Kesklinna kooli kogukonnapäev koolimajas ja selle hoovis (Kroonuaia 7).
- 12 Supilinna lemmikute ühine jalutuskäik. Koguneme Emajõe 1a hoovis.
- 14 Kõrvitsatänavalkuuriluule. Vaikust! Kuuris istub luuletaja. Piilumine rangelt soovitatav!

HOOVID JA KOHVIKUD:

- 10-15 Emajõe 1a Puukoi Wärgstuba. Meisterdamist kogu perele – tee me pesakaste Supilinna suleliste. Materjal ja töövahendid kohapeal. Ühe pesakasti hind 5€.
- 10-17 Emajõe 1a AV Ilustuudio. Garaažimüük. Tutvustame erinevaid iluteenuseid. Avatud stuudiokohvik.
- 10-17 Emajõe 1a BSD – By Sirlin Design. Laste disainriiete müük.
- 10-17 Emajõe 1a Viv's Crochet. Heegeldatud kodusisustustoodete müük.
- 10-17 Emajõe 1a Karu Kati Käsitöö. Õpitoad: 11.00 Maitsetaimed muna-karbis, 13.00 Lillepottide kaunistamine salvrätikutehnikas, 15.00 Triiksärkide taaskasutus. Osalustasu 2€.
- 11-13 Marja-Tähtvere nurgal Marja jäätisepang.
- 11-15 Kroonuaia 66a TLPK Supilinna rühma hoovikohvik. Valmistame pannkooke ja maitseme muid küpsetisi. Sisepääs Oa 4/6/6a poolsest hallist jalgvärvast.
- 11-15 Tähtvere 3 retrohõnguline garaažikohvik.

- 11-16 Herne 15 Kodukohvik. Pakume küpsetisi ja teed.
- 11-16 Herne 34A Supikohvik Suhvik. Pakume taljesõbralikku valikut soolastest ja magusatest suppidest. Võimalus kaasa osta.
- 11-17 Herne 53B Udmurdi kunstniku Zoya Lebedeva näitus. Töötuba lastele, kus saab meisterdada udmurdi kaltsunukke. Pakume teed ja pirukat.
- 11-18 Marja 16 kodukohvik Pohlakesed. Vegansõbralik nosila. Oma tassi ja taldrikuga saab soodsamalt. Hoovinurgas täika, lastele ja lapse-meelsetele näomaalingud.
- 11-18 Herne 32 Üks Kõök. Südamega tehtud aus Eesti tänavatoit.
- 12-15 Marja 22 kohvik Mustsõstar. Pakume soolaseid ja magusaid ampse ning vürtsikat jooki, rõhk marjasel sisul. Väike luule-eeskava.
- 12-15 Herne 21 lastesõbralik hoov. Saab näha spreiprintitud seinamaali, kanu ja maalinäitust. Lastesõbralikud atraktsioonid. Müüme vahvleid.
- 12-16 Tähtvere 4 korp! Indla konvendi-kohvik. Avatud üheks päevaks köikidele. Tutvustame korporatsiooni ruume ja mängime mini-mälumängu.
- 13- ... Herne 5 Herne Lustimaja. Juba viiendat korda! Valmistame vägevaid Supilinna burgereid. Hoovis Peninuki Napsukoda.
- 13- ... Kroonuaia 68 kohvik Naba. Täika ja vaba lava muusika ja luulega.
- 14 Tähtvere 3 õpituba AireVaka Studios külmkapimagneti töötuba. Osalustasu 10€. Eelregistreerimine attakeria@gmail.com.

Tõnu Runneli foto

Kavas võib ette tulla muudatusi

Peakorraldaja Kaisa Ling (5345 4841), kaisamaria.de.la@gmail.com
Supilinna seltsi juht Kristiina Praakli (5624 0553)

KÕIK ÜRITUSED ON TASUTA

(v.a lodjasõidud ning õpitoad – täpsem info kavas)

Suurtoetajad: Eesti Kultuurkapital, Kodanikuühiskonna Sihtkapitali (KÜSK) kohaliku omaalgatuse programm, Tartu linn; AK Varad, Dimedium, Imprest/Palmako, kohvik Krempel, kohvik Pööre, Pühaste pruulikoda, Salvast, Stroman, Säde kohviteek, Tartu loodusmaja, Tartu Coop Konsumid ja Maksimarketid, Vana-Võromaa Vegan.

Toetajad ja koostööpartnerid: Artes Terrae, Emajõe Lodjaselts, Fifaa, Generaadio, Herne pood, Ihaste selts, Kemmerling, Eesti Kirjanduse Selts, Eesti Maaülikool, Kalev Toom, Liiland, Muhe Mahe, Müürileht, Naiskodukaitse Tartu ringkond, trükikoda Paar, Puukoi Wärgstuba, Randal Randoja, Rock Music, Supilinna lastehoid, Tartu Kesklinna Kool, Tartu Ülikooli botaanikaäed, TERT, Tähtvere Puhkepark, USS Security, Utoopia ja eraannetajad.